

NOORUSMAA

EESTI NOORSOO AJAKIRI

KOLMAS AASTAKÄIK

NR. 5-6

MAI - JUUNI

1928

SISU:

A. Svan — Olli elukool. Eesti keele M. Nurmik. — H. Sienkevič — Noor kangelane. Eesti keele E. M. — Tseilonilt. — Pegelau — Laulev kell. Eesti keele H. Nahkur. — Kust tuleb nimi? — Kallis postmark. — Magneet võtmena. — Dipl. ins. E. Maltnek — Kolmelambiline universaalvastuvõtja. — Loodusesõbra nurk. — Ülesandeid. — Noorusmaalaste võidulend. — Male. — Kabe.

„Feli“ — ei lähe. — Joe — tarvita-
me. — O. Vebermann — Need on kõik
õiged tähepanekud ja nõuded, aga üt-
lete ju ise ka kirjas, et „igaihe soovid
on isesugused.“ Võimalust mööda kat-

sume tulla vastu kõigile. — H. Kotkas
— Piltmõistatusel muidu pole viga, aga
algus on natuke raske. — F. — Lau-
lud nõrgad. —

NOORUSMAA

EESTI NOORSOO AJAKIRI

KOLMAS AASTAKÄIK

Nr. 5/6

MAI — JUUNI

1928

Toimetuse juhataja: J. Käis, M. Laarman, E. Martinson. :: Vastutav toimetaja: E. Martinson. :: Väljaandja: Eesti Õpetajate Liit. :: Toimetuse ja talituse aadress: Tallinn, Rataskaevu 22. Tel. 14-63. Toimetuse kohtumised esmaspäeval k. 12—1.

A. Gallen-Kallela

Poiss

IV p ä ä t ü k k.

Sõbrad.

Kuum lõikuskuu päike põletas tänavaid ja kiviseinu. Poisid ja tüdrukud hüppasid paljajalu või pikutasid jõude aasal. Ilus suvine ilm oli kõik välja meelitand, kel just tarvis ei olnud sees istuda. Rõõmsad hääled tungisid kingsepa kööki, kus Olli istus, kiigutades Simolinide noorimat võsukest, väikest kuuekuist poisikest, kes haigena kätkis nuttis.

Raske oli sel, kes kolm aastat tagasi oli näind Koivumäe nägusat ja hellitatud Ollit, nüüd veel teda tunda. Kaunid kiharad olid sootuks maha lõigatud, põsed olid sisse langend, enne nii erksad silmad tuhmund. Kare katkend riie kattis ta kõhetut keha, ja jalas olid rasked puukingad.

Haigusest paranedes oli Olli kaua olnud nii nõrk, et Simolin ikka veel lootis ta surma. Kuid kõigi imestuseks hakkas poiss tasapisi jõudu võtma ja halvast toidust hoolimata vähehaaval kosuma. Simolinska pistis talle küll mõnikord salakesi mõne parema pala, aga kui kade Janne seda märkas, tõstis ta koledat kisa, ja Simolin andis naisele niisuguse õpetuse, et Fiina edespidi hoidus oma „vennapoja“ hellitamisest. Oma südames tundis ta siiski Olli vastu haledust, kuigi ta äge loomus tihti end poisi vastu ilmutas. Et teda Janne ja Kalle kiusamisest hoida, ütles ta Simolinile, et ta Ollit endale vajab kööki abiks. Nõnda sai Olli ühes Miinaga

toimetada väikesi koduaskeldusi: pesta nõusid ja joosta lähemasse poodi. Enne nii upsakas ja isemeelne poiss paindus nüüd tõrkumatult tegema halvi-maidki töid. Pärast haigust oli teda vallanud mingi tuim ükskõiksus, ta tundis end tõega olevat vaese hüljatud orvukese. Ükskõik, kas kutsuti teda Simolinska vennapojaks, isa ja ema tal igatahes ei olnud. Parima meelega viibis ta Miina ja Simolinska seltsis. Nad võisid küll ta üle pahandada ja teda tõelda, kuid nad ei olnud siiski nii vastikud kui Simolin ja Janne ja Kalle.

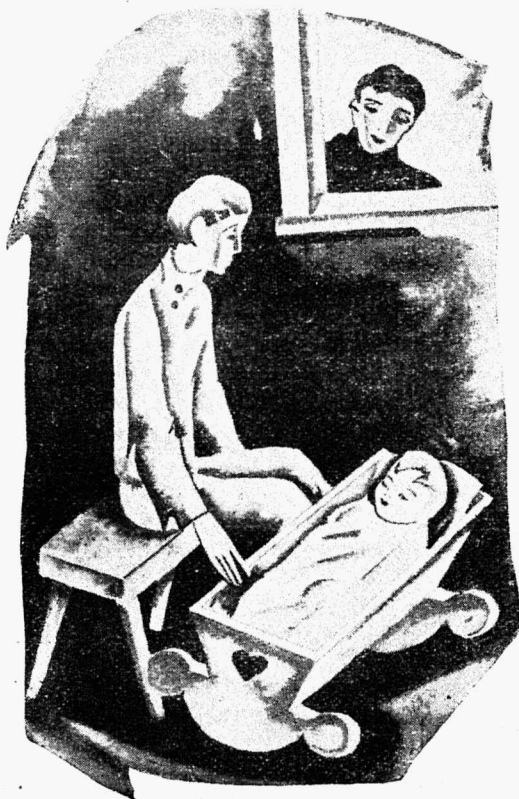
Üks sõber oli Ollil siiski — Renni-Pelle. Olli haiguse ajal oli ta mitu korda teind Simolini juure asja, et saada teateid väikesest soome poisi seisukorrast. Ja kui Olli sai nii terveks, et võis väljas liikuda, tabas ta aegajalt Flinki rõõmsa Petteri, kel oli eriline oskus õue pugeda ja kaduda jälle sama nobedasti kui oli tulnudki. Ja ikka tõi ta ühes hää tuju, lakritsi ja naljatusi. Simolin jälgis kurjal silmal mõlemate poiste sõprust. Et ta ise igakord ei jõudnud Ollit silmas pidada, uskus ta selle ülesande Jannele, kes õeluses ja rahahimus oli saamas isa vääriliseks. Isal tarvitses anda talle vaid märku, mis suunas ta pidi asja ajama, ja Janne haistis otse jahikoera ninaga, mis ta hetki. Isa jutust oli aru saand, et Olli ei tohtind seltsida liig palju teiste poistega, sest et ta võis ilmutada saladusi. Janne taipas seda kohe ja pidas Olli järel vahti, käis väljas ta kannul,

luuras ja kuulatas. Eriti kahtlustasid Simolinid Flinki madami ja ta poega, ja Ollil oli kõvasti keeldud Flinki pool käia, sel ettekäändel, et Simolinska ja Flinki madam olid riidu läind ja teine oli esimest nimetand Södermalmi keelkellaks.

Keeldud vili on alati magus, ja teadmine, et neid valvati ja silmas peeti, andis poiste sõprusele erilise meeldivuse. Nii tore ja huvitav oli peituda ühes kuhugi pimedasse põiktänavasse või puukeldrisse, kui teati, et Janne jooksis Ollit otsima ja üsna käeulatuse kauguselt neist möödus, ilma neid märkamata. Nad olid välja mõtelnud erilise mängu: Janne oli kurikaval õel Rebane ehk Maagua, Renni-Pelle vana Kullisilm ja Olli noor Unkas, tema lemmik. Teised poisid mängisid innuga kaasa. Jannet hakati üldiselt kutsuma õelaks Rebaseks, ja poisid pidasid õilsaks kohuseks noort Unkast ta eest varjata. See ühine liitumine ei teind Jannet Olli vastu paremaks, hoopis vastuoksa, ta meel muutus sellest kibedaks ja ta katsus teisele kahju teha, nii palju kui suutis. Ta ei tohtind temaga siiski liig karedasti ümber käia, sest siis võis parv metsikuid delavaare tänaval ta kallale karata ja nõuda ähvardavalt ta päänahka. Janne, kes oli suur pelgur, pani küüsimina nende Unkase kaaslaste eest, kuigi parajale kaugusele jõudes ähvardas neid ja söimas „delamoorideks“. Kuid salakavalal kombel oskas ta alati Ollit kiusata ja narrida, kaebas emale ja tegi vaga kannataja näo, kes Olli kiusamise pärast pidavat kannatama halba ümberkäimist teiste poiste poolt. Sel kombel pani ta tihti Simolinska oma sõnu uskuma ja Ollit karistama.

Sellases, peaaegu igapäevases lahingus, karastus Olli loomus. Ta õppis tänavapoiste kombel võitlema ja end kaitsma, õppis petma Jannet ja Simolini. Kuid arvesse võtmata seda sõjajalal liikuvale indiaanlasele lubatud oskust, vaenlase petmist, püsis ta kõigil juhtumusil, raskemaiski olukorras, ausana. Ta ei valetand kunagi.

„Meie, indiaanlased, ei peta muid, kui vaenlasi,“ ütles Renni-Pelle, ja selle

„Renni-Pelle pistis pää aknast sisse...“

harilikust reeglist veidi erineva aususe määramise oli Olligi võtnud omaks.

Möödus aasta, teine, kolmaski. Ollist oli saand harilik suurlinna tänavpoiss, kelle suurimaks rõõmuks oli välja lipsata, mil selleks iganes juhust oli, tänavail kõntsida, paberossi tõmmata, millal aga kätte juhtus, ja teha kõiksugu koeratempe möödaminejaile. Ikka harvemini mõtles ta Koivumäe, isa ja ema pääle tagasi. Ikka vähem kurvas tas seeüle, et oli olnud oma mänguselilise surma põhjuseks. Ainult mõnikord üksinduses valdasid endised mälestused ta meele ja hirmuga mõtles ta oma praegusest elust.

Nii oli nüüdki. Teised olid kõik kodunt ära — üks siin, teine säääl, ja tema oli määratud väikest last hoidma. Simolinska, tundes Olli ausust, usaldas teda enam kui oma lapsi ja jättis meel samini oma noorima võsukese Olli hoolle alla, kelle ta teadis kindlasti kodu

seisvat, kui seda oli luband. Olli kiigutas last tasakesi laulu ümisedes. Ja korrates seda hällilaulu: „Tudu, tudu, tuvikene“, mälestas ta elavasti ema, kodu astus äkki ta ette heledana, õnnelikuna. Ja selle kontrastina ümbritses teda pime, räpane tuba sopaste hoovidega. Ta pää vajus alla ja ta valas kibedaid pisaraid. Ja vanad küsimused, mis nii tihti teda olid vaevanud, ärkasid taas.

Kas võib ta kunagi veel tulla tagasi koju? Kuidas isa ja ema võivad olla nii leppimatud? Miks Kaarlest lellepoeg teda kunagi enam ei tulnud tervitama? Ta isegi ei kirjutand talle enam. Saatis küll Simolinile korralikult raha, seda Olli teadis, kuid talle ainult kingsepa kaudu mõne tervituse.

Väljast kuulus kolm läbilõikavat vilistust ja siis ettevaatlik sosistus: „Tsss, ons õhk puhas?“

Renni-Pelle pistis oma mustajuukselise pää aknast sisse.

„Ei ole kedagi kodu“, kostis Olli kiiresti silmi pühkides. Oleks olnud suur häbi, kui Kullisilm oleks näind teda nutmas.

„Kas tuled välja kah? küsis Pelle.

„Ei saa, pean last hoidma!“

„Mina mõtlen minna laevu vaatama.“

Laps hakkas kätkis kisama ja põtkuma oma väikeste kõverate säärttega.

„Kingsepa-eit tuleb“, jõudis Pelle sosistada ja oligi nurga taha kadund. Simolinska tuli pesukojast, märg põll ees ja käsivarred küünarnukini paljad. Aastate kestel oli ta läind ikka lihavamaks ja tõredamaks. Vihasele karkis ta Olliga, et see lapse laseb kisendada. Olli kuulas tuimalt. Ta oli juba nii harjund sõimamiste ja ähvardustega, et need teda enam ei liigutand.

Fiina võttis lapse sülle ja ulatades Ollile raha sõnas ta:

„Siin on. Mine Petterssoni poodi ja osta pigitraati ja haake. Simolin ütles neid endal tarvis minevat.“

Olli võttis raha ja pani lippama, nii et puukingad klobisesid.

Ilm oli seks liig vetlev, et ta otse teed oleks läind Petterssonile. Palju lõbusam oli tänavail kõntsida, silmitse da vilgast inimeste liikumist ja aegajalt

mõnele paljasjalgsele tänavatuttavale külge müksata. Näe, sää! oli ka Pelle, kesk poistehulka, mis seisis vaatamas, kuidas politsei kedagi taskuvarast kinni viis. Olli märkas Kallegi ja peitus kärmesti ühe suure poisi selja taha. Kalle eest ei olnud raske end peita, sest ta oli rumal kui sikk.

„Kas ikka pääsid viimaks?“ küsis Renni-Pelle. Olli oli pugend ta selja taha ja tõmbas teda pintsaku käisest.

„Jah, aga läheme mujale. See siin pole sugugi lõbus.“

„Läheme.“

Poisid panid jooksma. Pelle koukis taskust kaks lakritsi piipu ja ulatas teise Ollile.

„Kas läheme laevu vaatama?“

„Ei mina nii kaugele tohi tulla,“ sõnas Olli, poeme koopasse.“

Koobas oli poiste ühine pelgupaik. Selle moodustas umbtänav mäe harjal kahe vana majarisu vahel. Poisid olid kogunud sinna kõiksugu asju, hobuseraudu, suure nahkpalli, kõrvata tassi, katkise piibu, Pelle kadund isa oma, mis oli „nõupidamispiip“, kui tähtsaid asju arutati. Renni-Pelle tõmbas juba pikki suitse, kuid Ollil oli raske suitsetamise-ga harjuda.

Renni-Pelle urgitses piibu esile vana kivi alt, kuhu ta selle oli peitnud.

„Kõigepäält teeme suitsu,“ ütles ta, „minul on tähtsaid asju.“ Ta tõmbas isa vana tubakakoti välja, toppis kuiva sammalt piipu ja tõmbas paar söömu. Siis õiendas piibu seltsimehele. Olli pistis piibu suhu, kuid andis selle kohe nagu krimpsutades tagasi.

„Kas ei meki?“ naeris Pelle. Ta koputas piibu vastu kivi tühjaks ja pistis selle ühes tubakakotiga tasku. Siis kõhatas paar korda ja ütles, vaadates Olli pääle, kulnud rängalt kortsus:

„Mina mõtlesin ära jooksta.“

Olli vaatas sõpra suuril silmil.

„Ära joosta?“

„Just nii, ära joosta. Merele! Ja sina tuled kaasa.“

Olli hoidis hinge kinni. Mõte oli pöörivad julge.

„Mis ema ütleb?“

Pelle muutus tõsiseks ja kratsis kukalt.

„Sääl ep see konks ongi. Egas mul muidu oleks tarvis joosta, kui eit hääga laseks.“ Olen igatsend merele juba sest-saadik, kui nägin esimese laeva, aga eit ei ole nõus. Nutab aga ja ütleb, et tema on juba mehe matnud mere põhja ega taha pojale samasugust otsa. Ta tahtis mind panna Simolini juure kingsepa-õpipoisiks, ptüi — tulimane,“ — siin Pelle sülgas vihaselt. „Simolini õpipoisiks. Ei, mina tahan merele, see asi on sihher. Isa elas ja suri vähvana merikäruna ja nii tahan minagi.“

Pelle oli tõusnud püsti ja vaatas vaimustusest vätkuval silmil ümber.

„Vaata,“ sõnas ta sõrmega osutades Mälarijärve sinistele lainetele. „Sääl Mälari taga on Läänemeri. Selle vesi on soolane, ja seda teed mööda pääseb Atlandile.“

Ta vehkis innukalt kübaraga.

„Hei, poisid, Atlandile! Tuul tuhib, lained pillutavad laeva ja laevapoisid ripuvad mastil. See on elu!“

Olli seisis liikumatult ta kõrval.

„Jah,“ sõnas ta pikkamisi, „sääl kaugel on Läänemeri ja selle taga on Soome.“

Renni-Pelle riivas teda kärke pilguga.

„Kas sul on himu Soome minna? Tule kaasa! Ehk leiad juhuse säälgi ära käia.“

Olli raputas kurvvalt pead ilma sõna lausumata.

Pelle laskis oma päivitand käe poisi kõhnale õlale.

„Olli, me oleme ju ometi sõbrad?“

„Oleme küll,“ kostis Olli ja vaatas ustavalt oma jumaldatud sõbrale silmi.

„Kuid sõbra vastu peab olema avameelne. Sa varjad minu eest midagi.“

Olli punastus juuste juurteni.

„Kas sa arvad, et ma ei tea, et see jutt Simolini vennapojast ja ta kadunud isast on kõik tühi lori. Sina pole Simolinile rohkem sugulane kui tubli laevanankur kingsepa naasklile.“

Olli oli ikka veel vait.

„No, kui sa mind ei usalda, ega ma siis vägisi su usaldust püüagi,“ sõnas Pelle ja pöördus pahaselt kõrvale.

„Ära pahanda, Pelle,“ palus Olli, „Ei ole mina põrmugi Simolini sugula-

ne, aga ma ei tohi neist asjust kõnelda, sest olen luband vaikida. Isa ja ema on mind hüljand, sest tegin midagi väga, väga halba.“

„Sina? Mis paha niisuke väike trips ka võis teha.“ Pelle oli pilgu aega vait, siis küsis ta rauge häälega: „Ega sa ometi pole varastand?“

„Ei,“ vastas Olli kindlasti, „varastand ma pole kunagi!“

„See on tubli, sest vargaid mina ei salli. Niisugune autu poisikratt, kui see Janne on, vihastab mind kangesti. Ta pistab tasku, mis saab ja millal saab. Ptüi, tulimane!“

Pelle sülgas jälle. See oli tal süvima halvakspanu märk.

Olli vaatas sõbrale kurvvalt otsa. Mis Pelle ütles, kui ta tema saladuse teada saaks? Raskesti rõhus see teda. Ta avas juba suu, et usaldada see sellele ainsale inimesele, kes ta üksinduses oli osutund sõbraks, kuid siis Pelle juba õiendas tallé käe ja hüüatas:

„Jäägu saladused kus see ja teine! Meri on selle poisi kodu, kel muud varju ei ole. Viska see kingsepp ja ta äge vanaeit metsa ja tule kaasa.“

„Ei mina küll vist kuhugi kõlba, olen nii väike ja väetike.“

„Kui vana oled?“

„Oktoobris saan kolmteist.“

„Ja mina olen neliteist,“ sõnas Pelle, sirutades oma pikka nõtket keha.

„Ei meid vanadus rõhu, ja küllap meilegi laevalael amet leitakse. Mina hakkam laevapoisiks ja sina — no ju sa koka abiliseks ikka kõlbad.“

„Mina oskan nõusid pesta ja pörandat pühkida ja kohvi ja kartuleid keeta ja . . .“ hakkas Olli innuga oma oskusi loetlema.

„Noh, näed sa. Me lähme nii, et tolm taga. Mina tunnen „Delfiini“ tüürimehe. Ta on mu isa seltsimees, ja õige tubli merimees. Põlgab kingsepa taolisi maamutte, küllap ta meid juba aitab. Lähen juba täna õhtul ta jutule. „Delfiin“ on praegu sadamas.“

Veel pilgu aega oma plaane sepitse nud, läksid poisid mõlemad vaimustatuna kodu poole. Väravas tõstis Pelle hoivatavalt sõrme:

„Aga pea meeles, suu kinni kui naelutatud!“

„Pea meeles.“

Janne pörkas poistest mööda, käed püksi taskus ja pabeross hammaste vahel. Poisid vaatasid teineteisele hämmastunult otsa. Kas ta ehk midagi ei kuulnud?“

Kodu läks maru lahti, kui Olli pigitraadiga tagasi jõudis. Janne oli tema eel sisse jõudnud, ta esimene mure oli ära kõnelda, et Olli oli Renni-Pellega värvaval koos olnud. Simolin vibutas ähvardavalt nahkrihma.

„Kas ma sulle küll pole keelnud selle lontrusega tänavail ümber ajamast,“ hüüdis ta. Fiina ütles, et sa olid läinud juba paari-kolme tunni eest. Selle sauna oled ära teenind ja saad selle kätte ka.“

Kuid nüüd astus Simolinska vahele.

„Lase poiss olla. Nüüd on ju laupäeva õhtu ja ta on kogu päeva sees istund last hoidmas. Ega Flinki-Pelle muist tänavapoistest halvem ole. Ema on küll suur pläramokk, see on tõsi, ta on mind häbematul sõimand, aga ma ei kannata peale sellepärast viha. Olin eile sääl kohvil ja madam pani ette, et võtaksin Pelle siia õppima.“

„Mina tema ninatargast pojast ei hooli,“ urises kingsepp, kuid jättis Olli rahule.

Olli pää oli täis uusi imelikke mõtteid. Et saaks üksi olla, läks ta töötuppa. Simolin oli hakand teda viimasel ajal abilisena tarvitama, ja Olli oli juba kingsepa tööga veidi harjund. Ta võttis kinga, mis eelmisel päeval oli pooleli jäänd, ja hakkas naelu kanda lööma. Kuid ta mõtted ei olnud töö juures. Säravail silmil vaatas ta enda ette ja aegajalt väretas naeratus ta palgeil. Ta ei märgand, et Janne oli tasa sisse lipsand ja teda salakesi silmas pidas.

Teisel päeval püüdsid Olli ja Renni-Pelle asjata üksteist tabada. Olli oli hirmus uudishimulik kuulda saama, mis Pelle „Delfiini“ tüürimehelt teada oli saanud, kuid ta ei võind sammugi teha, ilma et Janne või Kalle ta kannul poleks olnud.

Viimaks tegi ta oma meele julgeks ja võttes naela otsast mütsi, hakkas välja minema. Janne tõusis kohe sän-

gist, kuhu oli pikutand räpast raamatut lugedes. Ta andis Kallele märku ja läks Olli järele õue.

„Ei ole mina sind oma seltsi palund,“ sähvas Olli piinatult.

„Ei mina seda ootagi,“ itsitas Janne.

Lähedal vainul oli parv poisse palli mängimas. Olli märkas Pelle nende seas ja sihtis sammud teiste hulka, Janne ja Kalle ta kannul. Janne nägi paar vanemat poissi teistest eemal kaarte löömas. Ta sõsistas Kallele:

„Ma lähen sinna Raski poiste kampa. Pea sa Pellet ja Ollit silmas. Kui sa neid teistest lahus näed, siis mine kohe nende juure.“

Kalle kuulaski nii agarasti vanema venna sõna, et Ollil ja Pellel oli võimatu kahekesi sõna lausuda. Paar asjata katset teinud, sirutas Pelle end murule pikali ja võttis haigutades taskust raamatu.

„Kas me enam ei mängigi, Pelle?“ hüüdsid teised poisid.

„Ei hooli, mul on siin nii pagana lõbus raamat.“

Poisid kogunesid ta ümber.

„Mis raamat see on?“

„Kahe poisi põgenemine merele“, sõnas Pelle ja viskas Ollile paljutähendava pilgu.

„No loe siis meile ka midagi.“

„Teist nüüd kuulajaid saab! Kärata ja mürata ainult.“

„Oleme üsna tasa,“ lubasid poisid ja asusid ringi Pelle ümber, Olli kõige lähemale ja Kalle Olli kõrvale.

Pelle hakkas lugema. Raamat kandis nime „J ä ä m e r e l“, ja Pelle luges paar esimest lehekülge vaimustatud kuulajaskonnale. Kalle istus ka, püüdes tähele panna, aga et tal üldse väga raske oli tajuda trükisõna, hakkas ta peaagi väsima. Soe ilm rammestas teda omakorda, nii et ta pea rinnale vajus ja ta, silmad kinni, tukastama jäi.

Pelle heitis ta peäle kelmika pilgu ja teise sama kelmika Ollile. Siis pööris ta paar-kolm lehte edesi.

„Ma hakkas sest päätükist, see on lõbusam,“ lausus ta ja luges:

„Leo ja Vilhelm olid kindlasti nõuks võtnud merele minna.“ „Delfiini“ tüürimees Märt oli nende isa vana sõber ja

V. van Gogh

Põllutöö

tema poole pöördusid poisid palvega, et ta toimetaks neile laevas koha. Ent teada saanud, et poiste ema oli nende mineku vastu, ei olnud vana Märt nõus neid aitama. Karmilt käskis see morn merikaru poistel veel paar aastat oodata. Siis Leo ja Vilhelm otsustasid toimida omapääd. Ühel varasel hommikul jooksid nad kodunt ja peitusid „Delfiini“ söepunkrisse — Siin Pelle pilgutask Ollile silma. — Alles siis, kui laev oli kaugel avamerel, pugesis poisid oma peiduurkast. Vana Märt vandus ja saajatas, aga polnud midagi parata. Kapten muidugi ei hakand enam laeva tagasi pöörma.“

Pelle sulges raamatu. „Ma ei viitsi enam lugeda,“ sõnas ta. „Võin kihla vedada, et see Olli mu lugemisest poolt sõnagi ei mõistnud. Või kuidas? Mõistsid?“

„Mõistsin,“ vastas Olli punetavalt põsil.

Pilgu hiljemini hajus poistekari

laiali. Kallegi ärkas silmi hõõrudes.

„Noh, kas oli neil midagi omavahel?“ küsis Janne Kallelt, kui poisid koju läksid.“

„Ei ol'd midagi! Pelle luges üht raamatut ja me istusime kõik säääl ümber,“ kostis Kalle.

„Uus elulootus oli haarand Ollit. Igalet poisile omane seiklushimu oli temaski tugev. Üksi oleks ta kahelnud merele minna, aga et Renni Pelle ka ühes oli, kadusid kõik kahtlused. Oli nii imelik mõtelda, et ta mõne päeva, või nädala pärast oli Simolinidest vaba. Rõõmsalt vilistades tegi ta oma tööd ja kuulas rahuikult kingsepa tööremist.“

„Ei temaga ole õige asi,“ kinnitas Janne isale. „Neil on Pellega mingi plaan, selle pääle võin kas vanduda. Sa võid talle anda ka kolm kõrvakiilu ühtejärge, ja ta on ikka sama rõõmus.“

„Pea teda silmas, poiss, pea silmas! Kes teab, mis ta välja mõtleb,“ arvas

kingsepp murelikult. „Pea kirjutama Kaarle-härrale, et mis selle poisiga peaks ette võtma. Ta võib kõik ilmutada ja meid kohtu alla saata.“

Olli märkas pea, et teda teraselt silmas peeti. Ta püüdis oma meeleolu maha suruda, kuid see läks tal halvasti korda. Ta oli siiski veel liig lapselik ja otsekohene, et oleks osand petta Janne õelu silmi. Põnevusega ootas ta Pellelt lähemaid teateid.

Ühel õhtul tuli ta koju, olles käind Simolinska ja Jannega riideid loputama. Väraval jooksis Miina talle vastu ja torkas talle paberilipaka pihku. Sääil olid sõnad: „Delfiin sõidab Hulli homme hommiku kell 8.“ Ei midagi muud.

Olli süda tuksus rõõmust ja veri hoovas ta põsile.

„Mis paber see oli?“ küsis Janne, kes oli märganud Miina nobeda liigutuse.

„Ei suurt midagi,“ vastas Olli põiklevalt.

„Kellelt sa said selle paberi, Miina?“ küsis Janne tütarlapselt. Miina oli väike metsik tänavatüdruk, kuid ta pidas Ollist rohkem lugu kui pahurast Jannest, ja kostis nipsakalt:

„See pole sinu asi.“

„Olgu asi või mitte, aga kui sa hääga ei ütle, saad isalt nahkrihma,“ ähvardas Janne.

„Mis sa kiusad lapsest,“ taples Simolinska, „hoia oma asjad ilusti.“

Nad kandsid pesukorvid sisse, ja seda tehes Olli pistis kähku paberitüki suhu ja neelis selle sama kähku alla. Ta kartis, et Miina ei suuda kindlaks jääda.

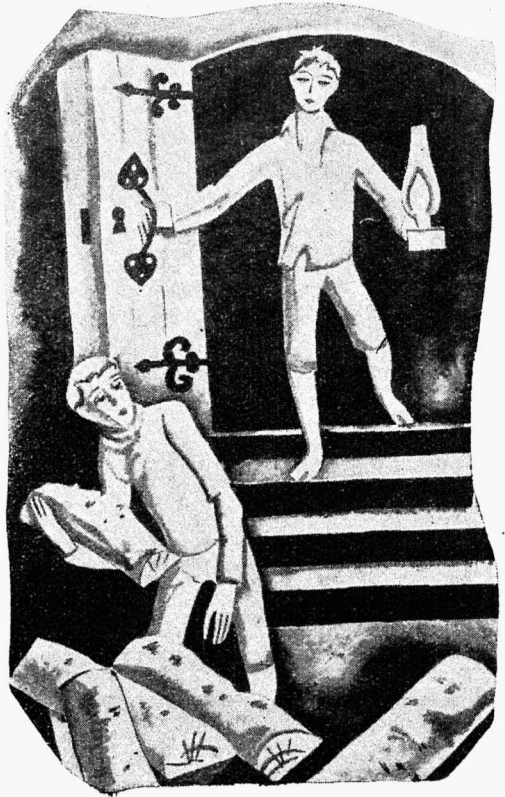
„Või nii,“ kisendas Janne, kes ta päält silmi ei pöörnud. „Paber siia jalamaid.“

„Mul ei ole,“ vastas Olli.

Janne oli vihast lõhkemas. Köögis, kus kingsepp istus piipu popsutades, kõneles ta kärmesti ära, mis oli juhtund.

„Kelle käest sa said paberi?“ küsis kingsepp Miinalt ja vaatas lapsele nii ähvardavalt otsa, et see ilma kõhmelmata üles tunnistas.

„Renni-Pellelt,“ sosistas ta aralt.

„Mine võta halge, ma näitan tuld..“

„Kas ta midagi ütles?“

„Muud midagi kui: „Anna see Ollile, nii et keegi ei näe.“

„Kas sa tõtt räägid?“ jatkas vihane kohtunik oma ülekuulamist.

„Räägin.“

Simolin pöördus Olli poole.

„Mis paberil oli?“

Olli vaatas talle kartmatult otsa.

„Seda ma ei ütle.“

„Või ei ütle.“ No saame näha. Janne, too siia see nahkrihm.“

Janne täitis kärmesti käsu. Simolin haaras rihma ja lõi Ollit paar-kolm korda kõigest jõust. Olli seisis liikumatult, hambad tugevasti kokku surutud. Hoobid tegid koledat valu, kuid ta kordas endamisi: „homme olen vaba, homme olen vaba!“

„Mis sa paberilt lugesid?“ küsis Simolin uuesti.

Olli ei vastand.

Raevund kingsepp tõstis käe uueks hooiks, kuid siis hakkas Miina täiest

suust hädaldama ja Simolinska tõmbas, otsustav ilme näol, rihma mehe käest.

„Küllalt sellest. Poissi ei tohi surruks piinata.“

„See olekski kõige parem, mis võiks juhtuda,“ urises kingsepp hammaste vahelt. Ta jättis siiski karistuse pooleli.

Olli läks kokkupigistatud huulil ja valupisarad silmis toa pimedamasse nurka. Ta selg oli tulivalus. Simolin heitis ta päale vihase pilgu. Kuid laskis ta rahus olla, ja kadus Jannega töötuppa.

Mõne aja pärast sõnas ta:

„Janne, mine too keldrist puid. Ma pean natuke värnitsat keetma.“

„Mingu Kalle,“ sõnas Janne jonnakalt.

Simolin tõstis pääd.

„Ei, mine sina, Janne, kui ma sind käsin. Ja Olli läheb ka. Mis sa muidu säääl nurgas norutad. Näita laternaga valgust, ega säääl pimedas koridoris muidu midagi näe.“

Janne lõi isale uksevahel küsiva pilgu. See noogutas vaevalt märgatavalt pääd.

„Ja ära tulles pane uks tugevasti kinni,“ sõnas ta rõhuga.

Janne silmad välgatasid. Ta võttis laterna ja läks välja. Olli järgnes talle mööda pimedaid treppe alla pikka, kitsasse koridori. Keldri uksele ütles Janne:

„Mine sa võta halge. Ma näitan siit tuld.“

Olli astus keldrisse, kuid äkki valdas teda imelik kartus. Ta pöördus tagasi, kuid uks tõmmati paukudes kinni.

Ta oli üks pimedas, õudses keldris. Ukse takka kuuldus Janne pilkavat naerumõkitust.

„Mõttele nüüd siin järgi, mis sa paberilt lugesid,“ sõnas ta.

„Janne, Janne, ära jäta mind siia üksi!“ hüüdis Olli ahastuses. Kuid Janne ei vastand, Olli nägi ta laternaga äranevat. Pilgu aega seisis Olli põrutatult, siis selgus talle kogu see seisukorra koledus. Nad olid sulgenud ta keldrisse — võib olla kogu ööks. Tal oli võimatu päästa siit. Simolini kel-

der oli üsna koridori otsas, taguõue pool küljes, kus keegi õhtu hilja enam ei liikund. Keldri seinad olid paksud, nende läbi ei suutnud hää tungida. Ta katsus keldri luuki eest kõrvale tõugata — asjata, see ei liikund. Ta pörutas uksele kuni rusikad väsisid ja vaibus viimaks väsinult nuuksudes põrandale. See teadmine, et ta kaunid unelmad olid raugend, rusus ta hoopis maha. Simolinid olid nähtavasti aiamand tema ja Pelle mõtted ja püüdsid teda sel teel minemast takistada. Homme hommiku vara sõidab „Delfiin“ välja, aga tema ei pääse ühes, ta on siin keldrisse lukustatud, üksik ja abitu.

Hetkeks lahutas teda mõte, et Simolinska, kes teda tihti oli haletsend, nüüdki tuleb teda vabastama. Kuid tund kulus tunnilt ja ikka veel aeles ta põrandal.

Keldris oli kole. Ta kuulis rotti pimedas kobistavat ja ronis nii kõrgele haluvirna otsa, kui võis. Öö hetked kulusid pikka, aegajalt uinus Olli silmapilguks, halgudest kinni hoides.

V. päätükk.

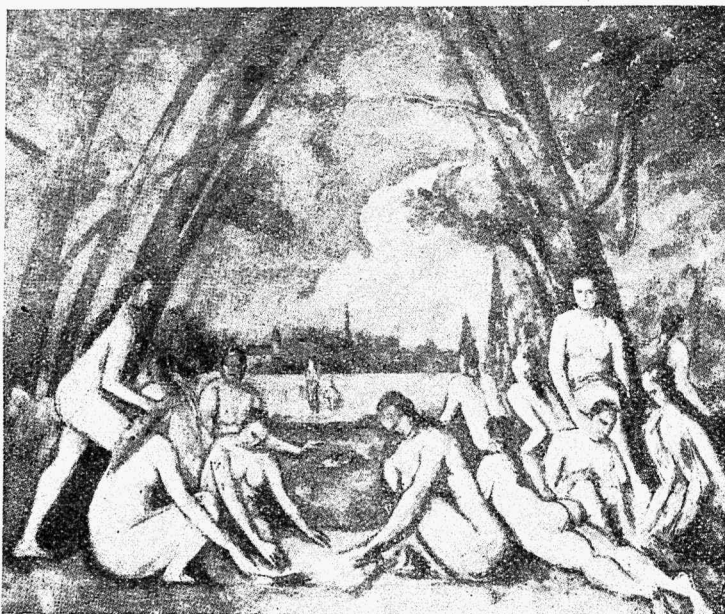
Merele!

Nõrk valgusjoon, mis tungis läbi keldriluugi, ilmutas väsind poisile hommiku-koitu. Olli teadis, et luuk oli väljaspoolt tugevasti riivis, ta hakkas siiski ägedasti sellele põrutama, et tähelepanu äratada. Ent keegi ei liikund veel nii vara väljas.

Olli märkas, et nüüd oli kõik otsas. Ta kujutles, kuidas Pelle teda kärsitult ootas, kuidas ta viimaks küllastus ootamisest ja üksinda pani jooksma, et veel õigeks ajaks laevale jõuda. Ia siis hiivas „Delfiin“ ankru ja Pelle läks — ta ainus sõber!

Ta äigas pisarad silmist ja surus hambad kokku. „Olgu, ükskord nad peavad ikka mind välja laskma. Ja siis panen minema. Ma ei ole enam poisike, keda võib oma tahtmise järele narrida.“

Selkombel püüdis ta oma meelt lahutada. Kuid halvem lugu oli see, et kange nalg hakkas teda vaevama. Ta

P. Cézanne

Suvi

polnd eile õhtu midagi söönd, ja lõuna oli olnud varane ja kehv.

Äkki võpatas ta ja teritas kõrvu. Väljaspoolt kuuldus kolm tasast vilistust.

Olli silm süttis särrale. See oli Renni-Pelle. Kindlasti tema — kolm vilistust oli nende kokkuräägitud märguandne. Pingutusest vabisedes pörutas ta kolm korda vastu luuki, rõõmus lootus täitis ta meele. Sää! vaikis vile. Kas polnd Pelle mõistnud ta märguannet?

Olli meelest möödus igavik. Siis kuuldus taas kolm vilistust, millele Olli vastas kolme pörutusega. Keegi kobistas luugi kallal, siis tõmmati ettevaatlikult eest ära. Olli süda peksis tormiliselt. Renni-Pelle oli siis ikkagi ta leidnud. Juba avanes luuk seevõrra praokile, et ta Pellet võis silmata. See tõstis sõrme huultele ja jätkas tööd. Ta ähkis ja puhkis, sest telg oli väga raske.

Lõppeks avanes luuk ja Olli ronis kärmesti läbi augu välja. Sõrm ikka veel suul, andis Pelle Ollile märku enda järel tulla ja hakkas üle kõrge aiapäüri ronima. Keldriluuk viis taguõues olevasse ummikusse, mis naaberõuest

oli kiviaiaga eraldatud. Seda teed mööda kavatses Pelle põgeneda.

„Ei mina siit üle saa,“ sosistas Olli, „müür on liig kõrge.“

„Sa pead!“ kuuldus Renni-Pelle järsk vastus.

Ise ta, olgugi et kandis pampu seljas, ronis nõtkelt kui ahv üles müürile. „Oot, las ma aitan sind, mamsel.“ Ta õiendus müürilt nii alla, kui iganes võis ja sirutas teise käsivarre Ollile. Ta käest kinni saanud, hakkas ta Ollit üles rebima, kes ise ka kõik oma jõu välja pani.

„Oh, oh!“ ähkis Pelle, kui Olli viimaks müürile sai. „Oled aga sina küll üks lihakäkk, olgugi et paistad nii väike.“

Allalaskumine läks nobedasti. Ja siis marssisid poisid rahulikult, nina püsti, läbi naaberõue.

„Kui jookseme, siis arvavad meid midagi ära olevat näpand, ja panevad meid kinni,“ sõnas Pelle.

Värava kõrval tabasid nad kojamehe, kes kahtlase pilguga uuris tolmuseid ja katkend riides poisse. Kuid Renni-Pelle kergitas viisakalt mütsi ja küsis:

„Kas siin majas on vanu kalosse müüa? Meie isa teeb neist uusi.“

„Mine metsa oma tempudega.“ Arvad sa, et ma sind ei tunne, Flinki madami vallatu vars? Mis koeratembud sul jälle meeles on?“

Poisid putkasid naeru itsitades värvast välja. Tänavale jõudnud, põikasid nad kuhugi kitsasse tänavasse, milliseid vanas Stokholmis oli palju, ja panid jooksma, sihtides aegajalt mõnest õuest läbi, et eksitada võimalikke tagajajajaid.

Kuski löi tornikell seitse. Pelle seisatus. Nüüd peame võtma ajuri, mingu siis selle pääle või viimne raha. Kui kesklinna jõuame, siis enam joosta ei tohi. Võime saada veel politsei kaela pääle. Ta vilistas ajuri. See silmitses põlgavalt poisse, kelle maksuvõime ei näinud olevat kuigi paljutootav. Eriti Olli oli haledas seisukorras pärast keldris veedetud ööd.

„Küll mina maksan,“ sõnas Pelle. „Kihuta aga kärmesti sadamasse. Võid saada raha kas või ette.“

Ajur pomises midagi taskuvargaist, kes politsei eest plehku panevad, kuid Pellelt raha kätte saanud, andis ta hobusele piitsa.

Kui poisid sadamasse jõudsid, ilmutas tume müdin „Delfiini“ minekuvalmistust. Pelle tõmbas Olli tihedama tunglemise hulka. Laeva trepi ees seisis naise ja mehi omakseid saatmas. Pelle segas end nende hulka, seisis säääl pilgu aega, andis siis Ollile märku ja lipsas kellegi märkamata laeva, Olli ika kannul.

Meeskond ei jõudnud neid tähele panna. Madrused töötasid nii, et päääd märjad, tüürimees jagas käske ja vintsid vingusid. Poisid pugesisid läbi merimeeste parve.

„Halloo, poisid! Keda otsite?“ küsis habemik madrus, kes poistele vastu tuli.

„Tüürimees Mattsoni“, kostis Pelle julgesti.

„Ta on säääl paras.“

Olli tahtis minna merimehe näidatud suunas, kuid Renni-Pelle tõmbas teda käisest. „Sõge oled, või,“ sosistas ta Ilma, et enam sõnagi oleks lausunud, laskus ta kärmesti allaruumi, tõmma-

tes Ollit enda järel. Ta peitis enda kahe suure tündri taha ja andis Ollile märku sedasama teha. Süda kurgus, ootasid nad siis laeva minekut. Kui ainult keegi nende peidupaika ei leiaks!

Möödus põnev silmapilk. Siis laeva puhkimine läks raskemaks. Köied nakusid ja nagisesid, kuuldus mineku vile, ja laev hakkas liikuma. Olli näpistas Pellet käsivarrest. Ta oli olnud nagu palavikus põnevusest ja hirmust, et Simolin viimsel hetkel siiski sadamasse ilmub ning saab ta jälle oma võimu alla.

Nüüd, kus tal nii lähedal oli lootus vabaks saada, tundus otse võimatu kingseparahva juure tagasi minna.

Ülalt laevalaelt kuuldus lahkumishüüdeid ja nobedaid samme. Olli tõmbas sügavasti hinge. Päästetud! Üleminek suurimast pinevusest sellesse vabanemistundesse oli nii valdav, et ta purskas õnnelikult ja tagasihoidlikult naerma. Aga kui ta pilgu Pellele heitis, nägi ta kummalise pildi. — Pelle nuttis! Pisar pisara järel veeres piki ta päevitund põski.

Hämmastunult silmitses teda Olli. Ta polnud kunagi veel näind Renni-Pellet nutmas. Alati oli ta rõõmsaist rõõmsam, külvates kõnekõlkse ja naljasõnu. Kas ta ehk kahetses oma tulekut?

„Miks sa nutad?“ küsis ta aralt.

Pelle pühkis käeseljaga silmi.

„Memme pääle mõteldes läksid silmad märjaks. Nüüd ta ootab mind hommikueinele ja imestab, et kus see Pelle jälle nii kaua luuslanti lööb. Olen, näe, emale nigu ainik poeg, kuna isa „Undine“ hukkumisel uppus.“

„Kas kahetsed, et läksid?“

„E-ei, tõepoolest mitte,“ vastas Pelle päääd raputades. „Ma kohe pidin merele minema, säääl ei aidanud miski. Ma kirjutasin talle ja torkasin kirja juba tänahommikul aegsasti posti. Küll ta selle pärast lõunat kätte saab. Ja kui koju tulen, toon talle õige paksu siidirätiku kingiks, sellase kui Petterssonskal, kaupmehe proual, on.“

Siis küsis Olli:

„Kust sa aru said, et ma keldris olin?“

„Miks sa nutad?..“

„Ma käisin hommikul Simolini õue ümber, nagu kass palava pudru ümber. Oleksin tahtnud teada, kas Miina andis selle kirjalipaka sulle. Pidin peaaegu Kallega ninapidi kokku pörkama, kes värvavas seisis. „Kas Ollit otsid?“ küsis ta, „siis saad seda,“ ja see lurjus näitas mulle õige pika nina. „Mis see sinusse puutub,“ ütlesin mina, „ja oma pika nina võid endale pidada“ — „Oh-oo,“ ütles Kalle, „kas tead, kus Olli on? Ta läks eile õhtu Jannega puid ostma ja pole ööseks koju tulnudki.“ Ja siis see tõlplane jooksis naeru kihistades minema. Mina hakkasin arvama, et mis ta sellega õieti mõtles. Hakkasin jah nagu pisut kaaluma seda asja ja läksin tagaõue vaatama, kas oled sääl, ja vilistasin. Kui sa koputasid, arvasin kohe, mis see, Kalle puude ostu all mõtles. Need kaabakad olid su keldri telje taha pannud. Kuid mina esiteks ei julend sulle appi tulla, kartes et Kalle ja Janne mind va-

hivad. Läksin koju ja pugedin siis tagaõue kaudu sinna. Siis hakkasin seda telge välja kiskuma. Aga see sunnik oli kole raske.“

„Seda ma usun,“ sõnas Olli. Ja õiendades talle oma määrdind käe, lisas ta veidi kohmakalt:

„Sina oled mind päästnud, Pelle, tänan sind.“

Pelle haaras ta käe oma sama määrdind kamalusse.

„Trastu, trastu!“ sõnas ta. „Aga nüüd närib päris põrgu nälg sooli. Kas peame üks eine?“

Ta võttis oma pambu seljast ja ladus säält välja leiva, vorsti ja juustu. Liiget noaga jaotas ta kõik kaheks ja andis teise poole Ollile, kes ahnesti sööma hakkas. Pärast sööma heitsid poisid pikali voodisse — „Delfiinil“ oli voodilast all ruumis — ja vaibusid mõlemad pea sügavasse unne.

Poole päeva aegu Olli ärkas sellest, et Pelle talle külge müksas.

„Hei, vaja on purjed üles tõmmata. Nüüd purjetame üles tekile siit haisvast ruumist. Siin on kamm, sa pead ennast pisut harima, et sa röövlina ei paista. Ja siin on puhas särk.“

Olli korraldas oma välimust nõnda, kuidas nende väikeste abinõudega oli, ja siis poisid, ärevusest peaaegu kahvatud, astusid tekile.

„Hei, oh-hoi, no mis reisimehed te olete?“ hõiskas kokk, kes hernesupi kaussi kandes neile vastu tuli, parajasti kui poisid laevalaele astusid.“

„Mina olen laevapoiss ja see teine kõlbab pajapesijaks,“ vastas Renni-Pelle silmi pilgutamata.

Lihav rõugearmiline kokk vaatles juhmilt poissi: „Mis sa lorised — pole mul jooksupoissi ühti tarvis, meil on John kambiiis abiks. — Mis asjamehed te õieti olete? Marssige aga sinna tüürimehe või kapteni jutule.“

„Vat sinna meil just mõte oligi minna,“ kostis Renni-Pelle, „kuid roolimehe Mattsoniga, oleksin siiski esmalt tahtnud kokku saada.“

„John, tule siia,“ hüüdis kokk.

Lühike, tugev poiss jooksis sinna ja silmitses uudishimulikult poisse.

„Vii need lontrused Mattsoni juure,“ käskis kokk.

Meeskond oli söömas, kuid Mattson seisis roolratta juures, ja sinna John sihtis poistega oma sammud. Erksail silmil vaatlesid poisid laeva erimasinaid ja värke — oli siiski vahva asi merel olla!

„No, küllap kapten teid juba tuusel-dab, kui ilma passi ja lubakirjata olete laeva tulnud. Ta on hirmus äge mees.“

See pani poiste südamed veel ägeda-malt põksuma, kuid Pelle lohutas end sellega, et küllap vana Mattson selle as-ja ära klaarib.

Aga kui nad Mattsoni silmi ette il-musid, sülgas vana merikaru tubaka-juuri lõuast, päästis hirmsa sõimuvalin-gu lahti, raputades rusikat Pelle nina all.

„Oh sina lontrus, sina lurjus!“ sõi-mas ta, näost tulipunane, „ma viskan su merre, pistan putkasse ja annan esi-meses sadamas politsei kätte. Niisugu-ne masuurikas! Häbematu nalkar!“

Olli vabises hirmust, kuuldes seda sõimusõnade valingut, kuid Pelle kuulas üsna rahulikult. Pisut puudus, et isegi väike naerumuie ta huultel ei mängind. Ta tundis vana Joosu Mattsoni, teadis, et mida ägedamalt ta vandus ja kärat-ses, seda rutemini ta leppis. Kahetse-val näol seisis ta, pää alandlikult viltu, vehkleva merimehe ees.

„Sina oled ära joosnud!“ hüüdis Joosu, „joosnud häbistaval kombel, ilma emale kõnelemata.“

„Jah,“ ütles Pelle ja tegi kangesti patukahetseja näo. „Sest et ma muidu ei pääsnud.“

„Ma sooman su seljanaha kirjuks,“ ähvardas Mattson. „Seda teen tingi-mata!“

Pelle õhkas!

„Küllap ma selle olen äragi teenind,“ sõnas ta, „aga mis sellest, kui ma aga laevale võin jääda.“

Mattson pööris näo kõrvale, kuid poi-sid jõudsid näha naeratuse ta huulil.

„Selle otsustab kapten,“ urises ta. Ta hääli oli juba palju lembem.

„Pai, kulla Mattson,“ palus Pelle kõi-ge lembemal häälel, „kõnelge te kapte-nile minu pärast. Mina ei jää maale ega

hakka kingsepaks või rätsepaks. Kui ma „Delfiinile“ ei pääse, jooksen kuhu-gi teise laeva. Ja on's see vist parem, kui satun kellegi jõhkra kapteni käsu alla, saan kannatada nälga ja õpin halbu kombeid. Siin „Delfiinil“ on siiski nii hää kord, seda ütlevad kõik.“

Mattson, kes oli väga uhke „oma lae-va pääle“ (ta oli olnud „Delfiinil“ üle kümne aasta), pehmenes silmanähta-valt. Kuid ta säilitas väliselt karmi ole-ku.

„Kes see teine on?“ küsis ta Ollile näidates.

„See on minu hää sõber.“

„Ja jooksik?“

„Seda küll. Aga ta on aus ja tubli poiss, seda tagan,“ kinnitas Pelle.

„Ei „Delfiin“ või vastu võtta oma lae-le kõiki ausaid ja tublisid lontruseid,“ urises Mattson. „Kapten on kõva korra armastaja mees, tema jooksikuid ei salli.“

„Minu isa jooksis ka viieteistaasta-sena merele ja temast tuli vahva meri-mees, eks ole tõi?“ tähendas Pelle.

„Vahva oli ta küll, aus ja kartmatu,“ mõnõis Mattson.

„Kuidas selle teie ühise reisiga Mek-sikose seekord lugu oli?“ küsis Pelle. „See Olli ei taha seda hästi uskuda, ajab valeks, kui mina kõnelen.“

„Või ajab valeks!“ sõnas Mattson in-nuga. „Küllap see valena näib — nii kummaline see oli. Kuid iga silp sellest on tõi.“

Ja vana merimees, kelle suurimaks nõrkuseks oli imeseikluste vestmine, hakkas elavais värves kujutama teraselt kuulavaile poistele sootuks kummalist reisi Meksikosse, kust ta imeliku juhtu-muse tõttu ühes Flinkiga oli sattund sõ-dima mässuliste hulkade vastu.

„Ja seda ma ütlen, et need mustad meksiklased olid meist, rootsi poistest, nii vaimustatud, et peaaegu oleksid teind ühe meist keisriks, teise presidendiks,“ lõpetas ta valjusti naerdes oma jutustu-se.

„Kas sääl keiser ja president mõle-mad olid?“ küsis Olli imestades.

„Muidugi. Ja mõnikord, kui hästi ki-bedaks läks, isegi paari kaupa. Ja veel

1) t a g a m a — kindlustama; sellest ka sõna „t a g a t i s“ (kindlustussumma).

paavstki kauba pääle," seletas Mattson. „Meksiklased on väga toredust armastav rahvas. Kuid mina oleksin pidand võtma sellase vana krimpust näoga mustanahkse Meksiko printsessi abikaasaks, sest ta oli selle endise keisri tütar ja hirmus peen, kullas ja hõbedas pääläest jalatallani. Aga siis ma ütlesin: „ei, tänan selle suure au eest, hädad meksiklased, kuid mul on juba säääl Rootsis naine, eit kui lõngapoom.“ Ei tea mis selle printsessi pähe oli läind, aga see oli nii kiindund minusse, et pidin sääält jalga laskma. Ja sinna jäi kõik meie kuld ja hõbe, mille olime saand palgaks, sinu isa ja mina, selle hääte eest, et olime vabastand maa mässajaist.“

Vana merimees oli sootuks unustand oma meelepaha. Pelle müksas tasakesi Ollile külge. „Ma teadsin juba seda,“ sosistas ta .. Mattson on äge ja vihane kui pahaseks saab, kuid annab ruttu järele.“

Pilgu aega veel lugusid vestnud, tuli vanal Joosul äkki meele, milles öieti asi on.

„Susi söögu,“ pomises ta nina sügades. Sina, poiss, oled mind tugevasti pinni ajand. Aga ei siin aita muu asi, kui peab härjal sarvist kinni sasima ja minema kapteni jutule. Lars, tule võta sa seniks roolratas pihku, kui ma kapteni juures käin,“ hüüdis ta ühele merimehele.

„Delfiini“ kapten oli pikk, kogukas mees. Ta päivitund näol oli tarmukas ilme, ja Pelle tundis oma põlved nõtkuvat, seistes selle vägeva mehe ees. Mis Ollisse puutub, siis oleks ta häämeelega pugend Mattsoni selja taha, nii läbitungivalt vaatas kapten talle otsa.

Mattson kraapis jalaga põrandat, kahmas mütsi pääst ja esitas asja nii ilukõneliselt, kui võimalik. Kapten kuulas teda kortsus kulmul:

„Me laseme nad Kopenhagenis maa- le, kuhu peatume prahti ära andma,“ sosistas ta rahulikult.

Mattson kõhatas hämmastanult, ja poiste näod venisid pikaks.

„Küllap see nõnda on, kui tohiksin sõnakese öelda,“ kõneles Mattson süütu näol, „et laevapoiss, see John, tobu,

„Kas oskad fregattigi kuunarist eraldada?...“

vajab abilist. Ta ei jõua üksi tööga valmis.“

Kapten löi roolimehele uuriva pilgu.

„Näeb, nagu tahaks Mattson poiste eest kosta.“

Mattson veeretab kübarat käes. „See asi on niisugune, et see poiss,“ ta laskis käed Pelle õlgadele, „on minu vana, hää sõbra poeg. Flink hukkus, „Undine“ randumisel, kui kapten seda lugu veel mäletab.“

Kapten noogutas pääd. „Mäletan küll. See oli kurb randumine.“

„Oli küll, Flinki naine jäi leseks, ja nüüd see poiss kipub vägisi merele.“

Kapten uuris Pellet läbitungival pilgul, kes silmi pilgutamata ta vaate välja pidas.

„Te kipute merele, peaaegu kõik poisid sinu eas,“ sõnas ta. „Aga kui asi tõsiseks läheb, siis on tahtmine kadunud. Mereelu pole mänguasi. Ei tea,

kas oskad fregattigi kuunarist eraldada?"

„Oskan, härra kapten!“ lausus Pelle rõõmsalt, „juba sest saadik olen olnud sadamas, kui jaksasin jala Södermalmilt sinna minna. Ja kui isa elas, kandis ta mind süles sadamasse.“

Kapten muigas. Poisi ergas, sundimatu olek meeldis talle. Siis pöördus ta Olli poole:

„Ja sina, mis mees sina oled?“

„Mu nimi on Olli —“ poiss läks näost punaseks, sest isa oli talle keelnud oma nime tarvitamise.

„Ja sugunimi?“

„Koivu,“ sõnas Olli pärast väikest kõhklemist.

„Kas vanemad elavad?“

Jälle kõhkles Olli. „Elavad,“ kostis ta tasa.

Kapten raputas pääd. Poiss ei paistnud küll usaldusväärne.

„Võite minna,“ sõnas ta, „ma mõtlen asja järele. Mattson, öelge kokale, et ta annaks neile lõunat.“

Kurvvalt kõndisid poisid kippari järele. Olli tuju oli eriti halb. Mis siis, kui kapten saadab ta tagasi Stockholm?

„Mingu kuidas läheb,“ sosistas ta Pellele. „Aga Simolinide juure ma küll enam tagasi ei lähe.“

Õhtupoolikul teatas Mattson neile kapteni otsuse. Pelle võis laeva jääda sel võimalusel, et muretseks emalt loa, kuid Olli tuli Kopenhagenis maale jätta, kust mõni rootsi laev ta konsuli vahesobitusel tagasi Stockholmi viiks.

„Sinna ma iganes ei lähe,“ sõnas Olli ähvardavalt.

„Aga säält sa oled ju pärit,“ ütles Mattson.

„Ei, mina olen Soomest pärit.“

„Siis saadame su Kopenhagenist Soome. Tunnen ühe tüürimehe, kes sõidab Kopenhageni ja Helsingi vahet,“ lohutas hääsüdamlilik Joosu.

Olli nägu kirkastus. Helsingi oli kodule lähemal kui Stockholm, ja sinna maale Simolini sõrmed ei ulatu. Ta võib kirjutada Harmalasse, Kaarlest lellepojale, ja kes teab — vahest on isagi juba leppind. Merele polnud ta kunagi iseäranis igatsend.

Pelle rõõmu segas suuresti see teadmine, et ta pidi jätma oma sõbra. Kuid nähes, et Olli Mattsoni ettepanekuga oli meeeldi päri, jäi ta rahule. Kopenhagenis läksid siis sõbrad lahku. Reni-Pelle silmad võttis niiskeks, ja Olli neelis pisaraid.

„Pea meeles, et sa mulle kirjutad, kui sul häda on,“ sõnas Pelle. „Rootsi merimeeste maja „Hullis, sel aadressil võid alati kirja posti panna.“ Nõnda ütles Mattson.“

Jumalaga jättes õiendas kapten Ollile väikese rahasumma. „Oled sõidul omajao kasulik olnud,“ lausus ta.

Ja Mattson pistis poisile samuti rahapaberi pihku.

„Julgust,“ sõnas ta, „tüüri aga kartmatult vastu tuult. Küllap siis tuul varsi päripoole pöörab.“

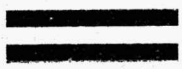
Ta saatis poisid laeva, mis juba samal päeval Helsingi poole sõitis, ning jättis ta tuttava kippari hoole alla.

„Küllap ta kokka kõhutäie eest võib aidata,“ seletas ta, „ja magab ükskõik kus nurgas.“

Ilm oli ilus kui laev ankru hiivas ja Läänemere poole sõitis. Olli seisis tekil ja otsis silmadega „Delfiini“. — Säält oli, rootsi sinikollane lipp mastis. Ta ülemisel tekil seisis keegi, lehvitades valget rätikut. See oli Reni-Pelle, ta rõõmuga kannatusaastate truu seltsiline. Olli silmad läksid niiskeks. Ta tundis end olevat nii ükski.

Ent siis tuli talle meele, et ta sõidab ju nüüd Soome — oma sünnimaale, ja ta süda hakkas tormiliselt peksma igatsusest ja ootusest.

(Järgneb.)

Noor kangelane.

Sienkevič'i järgi E. M.

Kalifornia alevikus Annaheim'is kõik jutustavad „suurimast maailma imest“ — härra Hirsch'i tsirkuse õhtusest etendusest, mis oma hiilgusega trumpab üle kõik ennenähtud etendused. Hiiglasuurtes müürilehtedes lubatakse anda uskumatuid asju. Härra direktor ise — „kuulus piitsakunstnik“ — annab etenduse kõige vihasemate Aafrika lõvidega. Eeskava järgi:

„lõvi kargab direktori kallale, kelle ain-samaks kaitseriistaks on piits. Kuid see harilik piits muutub direktori imetegevais käsis tuliseks mõõgaks ja kilbiks. Selle piitsa ots nõelab kui uss, kiirgab kui välg, müristab kõuena ja hoiab aupakkuvas kauguses koletise kes asjata püüab karata kunstniku kallale.“

Kuid see ei ole kaugeltki kõik. Tsirkuses esinevad iga seltsi ahvid, kuuguarid, ele-vandid, papagoid ...

Kuuteistkümneaastane kangelane Orso, „Ameerika Herakles“ — kelle ema indiaan-lane, isa eurooplane — võtab oma selga kuus meest, kolm kummalegi õlale, ja tsirkuse juhatus lubab sada dollarit selle-le, kes võidab noore kangelase käsitsi-võitluses.“

Annaheim'is käivad ringi tumedad kuulu-jutud, et St. Bernhardino mägestikust tule-vat sinna kuulul „Grisli-Killer“ („Karu-Hävi-taja“), et võidelda Ameerika Herakles'ega. „Grisli-Killer“ on väga tugev ja julge. Üksi-päini läheb ta karu vastu välja noa ja kirvega ... Kui nüüd kalifornialane ära võidak-s Orso, keda siiamaanil pole keegi suutnud väa-ratada, siis oleks see suremata au tervele Ka-liforniale, ja sellepärast on Annaheimi mees-kodanikud suures ärevuses.

Naiste tähelepanu köidab järgmine num-ber: sama vägev Orso kandvat kahesüllase ridva otsas väikest Jennyt (l. Dshenni't), „ilma imet“, kõige ilusamat tütarlast, kelle sarnast pole nähtud „Kristuse sündimisest saadik.“ Sellele vaatamata, et Jenny on alles 13-aastane, lubab direktor sellele naisterah-vale sada dollarit, kes suudaks võistelda ilu-duses selle „õhu inglisa“. Seda lugedes An-naheimi õrnema põo huuled tõmbuvad torru. Nad tähendavad põlastusega, et „ei ole viisa-kas tikkuda sarnasesse võistlusesse.“

Liikumine tsirkuse ümbruses läheb ikka elavamaks. Kuuldub lõvide ja elevantide mõirgamist. Papagoid kraaksuvad. Ahvid kiiguvad enda sabadel või narrivad nõõri taga seisvaid poisikesi.

Tsirkuse päähoonest ilmub rongikäik. Tema ülesandeks on äratada uudishimu inime-tes ja neid meelitada tsirkusse. Rongi-käigu tähtsaimaks osaks on määratusuur vanker, mille ette rakendatud kuus sulgedega ehitud hobust. Hobuste seljas istuvad kut-

sarid Prantsuse postiljonide mundrites. Vank-ritel on puurid lõvidega. Iga puuri ees istub daam, oliivioks käes.

Vankrite taga sammub vaibaga kaetud elevant, torn seljas, milles asuvad kütid. Pasunad hüüavad, trummid põrisevad, lõvid mõirgavad, piitsad plaksuvad — ühe sõnaga, terve rongikäik liigub edesi müra ja käraga.

Kuid see pole veel kõik. Elevanti järele tuleb mingisugune „masin“ toruga nagu ve-duril. „Masinal“ mängitakse — õigemini kääksutatatakse — rahvalaulu „Janke Doodle“. Mõnikord ei tule tükil ajal torust auru ja siis kuuldub ainult kole vihisemine, kuid see ei vähenda põrmugi massi vaimustust, kes otse meelest ära seda kiunuvat laulu kuuldes. Ameeriklased karjuvad: „Uraa!“ Sakslased: „Hoch!“ Meksiklased: „E viva!“ Indiaanlased aga uluvad rõõmu pärast nagu metsloomad, keda torgivad erilased.

„Suurim kuululus“ ei võta osa rongikäi-gust. Vankritel ei ole näha ei „võrdlemata piitsakunstnikku“, ei „võitmatut noort kange-last“ ega „õhu inglit Jennyt“. Kõik see hoi-tatakse õhtuks, et luua seda suurem efekt. Direktor istub kuski balaganis või vahete-vahel heidab pilgu kassadesse, kus neegrid paljastavad publikule hambaid. Orso ja Jenny teevad harjutusi etenduseks.

Purjeriidest tsirkuses valitseb vaikus ja pimedus. Sügavuses, kus ikka kõrgemale ja kõrgemale tõusevad istekohad, on täiesti pi-me. Kõige enam valgust läbi purjeriidest katuse tungib liiva ja saepuruga prügitatud areenile. Selles hallis läbikurnatud valgus-es on näha barjeeri ääres seisev hobune, kel-le läheduses pole kedagi.

Hobune tunneb nähtavasti igavust. Ta vehib sabaga kärpseid ja noogutab päega, kui-palju seda lubavad valged ratsutid, millega ta seotud barjeeri külge. Pikkamööda hak-kad nägema pimeduses uusi asju, nagu liival lebav rity, mille otsas Orso harilikult kannab Jennyt, ja mõned paberiga kinnikleebitud võrud, millest Jenny peab ratsutades läbi hüppama. Kõik need asjad on nagu hooletult ära visatud ja pime tsirkus poolvalgustatud areeniga avaldab tühja ammu kinnilöödud akendega hoone mulje. Tõusvad pinkide read on kui varem, millest ainult siin-sääli läbi vilksatavad valgusejoad. Ka longulastud pea-ga hobune ei elusta nukrat pilti.

Kuid kus on siis Orso ja Jenny?

Läbi prao tungib sisse valgusjoon, milles keerlevad ja veerlevad tolmukübemed, kukub kuldtäpina kauguses olevatele pinkidele. Järk-järgult ühes päikese liikumisega õues liigub ka see täpp ja valgustab viimaks kaht kogu: Orsot ja Jennyt.

Orso istub pingi leenil, Jenny tema kõr-val. Ta ilus lapselik näoke lebab jõumehe

õlal, käeke on sõbra kaela ümbert kinni haarand ja ripub teisel õlal. Tütarlapse silmad on üles tõstetud, nagu kuulaks ta hoolega seitsimehe juttu, kes kummardudes tema poole, vahete-vahel raputab pääd nagu midagi jutustades või seletades.

Ta väike näoke on ilus nagu inglil; suurte, kurbadel, helesinistel silmadel on sügav õrn ja usaldav ilme, tumedad kulmud joonistuvad võrdlemata kenadusega valgel nagu mõtteisse vajund näokesel, mille pääle paiskab varju valge siidine juukselokk, varju, mida ei häbeneks maalida Rembrandtki. Ühes sellega tuletab midagi temas meelega abitud, nõrka, ja ta praegune poos väljendab arglikku, kaitset olevat iseloomu.

Imelikuna paistab sellel kehakesel tsirkusekostüüm: lühikene gaasist kleit, tikitud hõbe litritega — nii lühikene, et ta ei kata põlvigi ja roosast trikood. Istudes valgusvöödil, sügav-tumedal tagaseinal, paistab nagu oleks ta mingi päikeseline läbipaistev ilmumus ja ta kõhnad käekesed on täielikult vastand poisi neljanurgelise kogule.

Orso, kehakarva trikoos, kaugelt paistab olevat alasti ja seesama päike valgustab ta ebaproportsionaalselt väljaarenend õlgu, liig arenend rinda ja võrdlemisi liig lühikesi jalgu.

Ta jõurikkad vormid on just kui kirvega raiutud. Temal on kõik tsirkuse atleedi iseärasused, kuid niivõrd välja arenend, et ta paistab karrikatuurina. Sääluures on ta inetu. Vahest kui ta tõstab pääd, on näha ta nägu, mille jooned, ehk küll õiged, võib olla isegi liiga õiged, just kui kivistund ja ka nagu kirvega raiutud.

Madal otsaesine ja ninale langevad mustad hobuselaka taolised juuksed, mis ta pärinud indiaanlaselt emalt, annavad ta näole karmi ja ähvardava ilme. Ta on sarnane ühtlasi härjale ja karule ning temast hoovab välja hiiglasuur, kuid tige jõud. Ja tõesti. Ta pole hääsüdamlük.

Kui Jenny läheb mööda hobuste sõimest, need hääd loomad pööravad pääd ja vaatavad temale otsa, nagu tahaks nad tervitada tüdrukukest; Orsot nähes aga värisevad nad hirmust. See oli enesesse süvenend ja kinnine noormees.

Hirschi neegrid, kes täidavad taskukunstnikkude, muusikantide ja köietantsijate osi, ei salli teda silmaotsaski ja tüütavad teda igal võimalikul viisil. Teades, et ta on metiss, ei hooli nad temast sugugi ja avaldavad kõvasti temale oma põlgust. Direktor, kes, õigust ütelda, palju ei riskeeri, pakudes sada dollarit sellele, kes Orsoga tahaks maadelda, vihkab teda ja samal ajal kardab, kuid nõnda, nagu kardab metsloomade taltutaja näiteks lõvi, see tähendab, peksab teda igal juhusel ilma erilise põhjuseta. Seda teeb ta veel sellepärast, et kardab, kui tema

Orsot ei peksaks, siis peksaks Orso teda ennast.

Niisugune on Orso. Viimasel ajal on ta siiski muutund veidi paremaks, sest ta kiindus kangesti väikesesse Jennysse. See juhtus aasta tagasi. Kord Orso, kes oli tol korral loomade ülevaataja, puhastas hõbelõvi puuri; loom pistis käpa läbi võre ja haavas kaunis raskelt teda pääst. Atleet läks kohe puuri ja tuli välja poolsurnuna hirmsast võitlusest loomaga. Ta oli raskesti vigastatud, oli kaua aega haige, seda enam, et direktor talle veel hõbelõvi murtud selgroo eest andis tubli nahatäie. Haiguse ajal näitas Jenny palju kaastundmust tema vastu üles: et polnud kedagi teist, ravitses Jenny ta haavu ja vabadel tundidel, istudes Orso juures, luges temale piiblit, raamatut, rääkis armastusest, sõnaga asjadest, millest, kuulates seda raamatut, mõttes Orso kaua oma indiaanlase päaga ja tuli lõppeks otsusele, et kui tsirkuses oleks niisama, nagu selles raamatus, poleks tema ka nii kuri. Mõttes, et siis ei löödaks teda ja võib olla isegi keegi armastaks teda. Kuid kes? Mitte neegrid, mitte ka härra Hirsch — ainult väikene Jenny, kelle hääli nii kenasti helises ta kõrvus.

Kord ühel õhtul, olles nende mõtete mõju all, Orso hakkas tigidasti nutma ja suudlema Jenny väikesi käsi ning sellest ajast pääle armastas ta Jennyt. Sellest ajast pääle, kui tüdrukukene õhtustel etendustel hobusel ratsutas, oli Orso alati areenil ja jälgis teda hoolitsevate silmadega. Jennytle paberiga kleebitud toobrivitsu ette säades, naeratas ta tüdrukule vastu ja kui lauldi: „Ah, surm on lähedal!“ ja ta kandis Jennyt oma kepil üleval kõrgel vaatajate suureks hirmuks, siis tundis ta ise ka teatud ärevust. Ta teadis, et kui Jenny kukub, pole enam tsirkuses kedagi, kes talle loeks „hääd raamatut“, sellepärast oli ta ettevaatlik, koguni kartlik oma liigutustes. See kartus veel suurendas vaatajate ärevust. Ning kui nad jooksid müriseva käteplagina pääle kahekesi areenile, lükkas Orso alati Jenny ette poole, et temale saaks kõige tugevam „bravo“ ning ise vaid urises rõõmust. Ainult temaga sai Orso rääkida, ainult temale avaldada oma hinge.

Orso vihkas tsirkust ja Hirschi, kes oli hoopis teistsugune, kui inimesed „hääd raamatut“. Midagi kiskus teda ikka kaugemale, sinna metsadesse, rohtlaantesse. Kui rändav trupp läks alalistel reisidel läbi metsikute, inimesteta mägestikkude, ärkas temas igatsus, mis on hundil, kes kasvatatud puuris ning näeb esimest korda metsa. Selle kalduvuse päris ta võib olla mitte ainult emalt, sest ka ta valge isa oli mingisugune hulgas-kütt, kes lonkis sihita mööda laasi ja steppe. Kõik oma unistused jagas ta Jennyga ning jutustas temale, kuidas elatakse metsades. Enamalt jaolt aimas ta seda, kuid osalt oli ta seda kuulnud küttidelt, kes vahete-vahel tulid tsirkusse, vahest tuues Hirschile metsloomi, vahest meelitatud sa-

M. Laarman

Majad. Linoollõige

jast dollarist, mida Hirsch pakkus Orso võitjale.

Väike Jenny kuulas neid oletusi, arvasi ja indiaanlaste jutte, avas imestanult oma suured silmad.

Oo, Orso ei lähe ilmaski üksi metsadesse! Jenny on alati ühes temaga, neil on nii

hää, et seda võimatu jutustada. Alati leidsid nad midagi uut, neil oli terve majapidamine, oli küllalt, millest murda pääd!

Sellepärast nad praegu istuvadki valgusvöödil ja ajavad juttu, selle asemel, et õppida uusi hüppeid. Hobune seisab areenil ja tunneb igatsust. Väike Jenny, nõjatades Orso

õlale, vaatab tühjusse, siputab jalgu ja mõtleb oma pisikesest pääkesega, kuidas on metsas ja paneb vahest oma sõbrale küsimusi ette:

„Aga kus meie elame? küsib ta, tõstes silmad seltsimehe pääle.

„Sää! on palju tammi. Võetakse kirves ja ehitatakse maja.“

„Hää küll, aga niikaua, kui pole maja?“

„Sää! on alati soe. Grisli-Killer ütles, et sää! on väga soe.“

Jenny hakkab veel rutemini siputama jalgu, tundemärgiks, et kui sää! on soe, siis temal enam muuga pole tegemist; kuid vaevalt minuti pärast jäävad jalakesed jälle seisma. Jennyl on tsirkuses armsam koer, kelle nimi „proua koer“ ja kass, „proua kass“. Jenny tahaks ka nende eest hoolitseda.

„Aga kas proua kass ja proua koer tulevad meiega?“

„Tulevad,“ vastab Orso ja ümised rõõmust.

„Meie võtame „hää raamatu“ ka ühes?“

„Võtame!“ ütles Orso ja ümised veel kõvemini.

„Hää küll,“ — lobiseb tüdrukukene, — „proua kass hakkab meile linde püüdma ja proua koer haugub, kui keegi kuri meile tahab läheneda; sina oled mees, mina olen naine, koer ja kass on meie lapsed.“

Orso on nii õnnelik, et ei saa enam ümisedagi.

Jenny jätkab:

„Ja härra Hirschi ei ole siis, tsirkust ka ei ole ja meie ei hakka midagi tegema — see on kõik...! Aga ei,“ lisas ta minuti pärast juure, „hää raamat räägib, et peab tegema tööd, sellepärast siis ma hüppan vahest läbi vitsa, läbi kahe vitsa, kolme vitsa, nelja vitsa!“

Jenny nagu näha ei oska enesele ette kujutada muud tööd, kui läbi vitsade hüppamist.

Natukese aja pärast küsib ta jälle:

„Orso, kas tõesti jään alati sinuga?“

„Ja, Jenny, ma armastan sind väga.“

Orso nagu läheb elavamaks, kui ta seda räägib. Nüüd on ta tõesti päris ilus. Ja ometi ei tea ta isegi, kuidas armastab ta seda väikest valget käharpääd. Nagu koer oma käskijat. Terves ilmas ainult teda!

„Jennykene,“ ütles ta minuti pärast „kuule, mis ma sulle ütlen.“

Kuid parajasti selsamal hetkel astub laste õnnetuseks tsirkusse „piitsakunstnik“, astub kõige halvemas meeolus, sest proov lõviga läks nurja.

Vanadusest tuhmiks ja tuimaks muutunud loom, kes oleks rõõmustanud, kui teda kord üsna rahule jäetaks, ei tahtnud kuidagi „kunstniku“ kallale tormata, taganes vaid piitsa hoopidel puuri kaugemasse nurka.

Direktor ütles meelegeitel, et kui sarnane meeoleolu lõvil õhtuks ei lahku, pole kunstlõvi lövi, kes hoopide eest peitu poeb. Direktori meeoleolu muutus veel halvemaks, kui neeger, kes rõdu pileteid müüs, teatas, et

indiaanlased on vist kõik raha maha joonud, sest kassa ees on neid palju, kuid nad pakuvad raha asemel vaipu.

Indiaanlaste rahapuudus polnud mitte just väike kahju. Direktor rehkendas täie saali pääle, kuid ilma rõduta täit saali olla ei või.

Säärases tujus astub ta tsirkusse ja nähes hobust seismas barjeeri juures, sai ta veel vihasemaks. Kus on siis ometi Orso ja Jenny? Direktor paneb käe silmade ette, et läbi riide sisse tungiv valgus teda ei pimestaks ja vaatab teravalt sügavusse. Valgusjoones näeb ta Orsit ja tema ees põlvili Jennyt. Seda pilti nähes lasi direktor oma piitsa otsa langeda.

„Orso!“

Isegi kui välk oleks nende keskele löönud, poleks nad rohkem ehmatund. Orso tõusis kohe püsti ja sammus ruttu pinkide vahel looma sammudega, keda peremees kutsus; tema järgi astub väike Jenny suurte hirmunud silmadega, teel end vahete-vahel pinkidele toetades.

Areenile jõudes Orso jäi seisma, tusane ja vaikne. Ülevallalt langev hall valgus valgestab nüüd teravalt tema kangelasekeha lühikestel jalgadel.

„Lähemale!“ hüüdis kähiseva häälega direktor, kuna ta piitsa ots kurjakuulutavalt liivas vintskleb nagu varitseva tiigri saba.

Orso läheneb mõned sammud ja mõni aeg vaatavad mõlemad üksteisele silmi. Direktor näeb välja nagu loomade taltsutaja, kes astunud puuri ja kavatseb lüüa mitte just hädaohutut looma, ühtlasi teda valvates.

Kuid metsik viha võidab temas ettevaatuse. Ta peenikesed jalad valgest nahast pükstes ja kõrgetes saabastes värisevad vihaselt. Võib olla mitte ainult laste laiskus ei ärritand teda nii. Ülevallalt pinkide vahelt Jenny vaatab neid mõlemaid, nagu vaatlaks hirv kahte ilvest.

„Lontrus! Koer!“ sisistab direktor. Piits tegi välgukiirusel ringi, vihises, susises ja löi. Orso hoigas tasa ja astus sammu lähemale, kuid teine löök pani temal tee kinni, siis kolmas, neljas, kümnene. Etendus algas, olgugi et polnud publikut. Suure kunstniku käsi oli õlast peaaegu paigal, keerles vaid käe alumine osa, ja iga tema ring lõppes plaksuga Orso nahal. Näis nagu täidaks piits kogu ruumi Orso ja direktori vahel, kes ikka rohkem ja rohkem end äritades sattus viimaks päris kunstniku vaimustusse.

Õhus vihisev piits jättis kaks verist jälge Orso kaelale.

Orso vaikis. Kuid iga löögiga astus ta sammu edesi ja direktor sammu tagasi. Nii läksid nad ümber terve areeni. Ja siis uuesti taganes direktor areenilt, just nagu taltsutaja puurist ning kadus lõppeks talli ukse taha... just nagu loomade taltsutaja.

Ära minnes langes ta pilk Jenny pääle.

„Hobuse selga!“ hüüdis ta „pärast öien-dame arved!“

Ta ei jõudnud lõpetadagi, kui juba vilksatas õhus valge kleidike. Kiirelt nagu ahv kargas Jenny hobuse turjale. Direktor kadus eesriide taha, hobune aga hakkas jooksmat mööda ringi, vahest lüües kapjadega vastu barjeeri.

„Hop! hop!“ hüüdis Jenny peenikese häälega. „Hop! hop!“

Kuid see „hop! hop!“ oli ühtlasi nagu nutt. Hobune jooksis ikka kiiremini ja kiiremini ja plaksutas kapju. Tüdrukukene seisis sadulal püsti. Näis, nagu ta vaevalt puudutaks sadulat varvastega; roosad paljad käed kiikusid, et hoida tasakaalu, tuulest taha pillutud juuksed ja gaasist kleit nagu ajasid taga ta kerget kehakest, sarnane õhus keerlevale linnule.

„Hop! hop!“ hüüdis ta veel. Samal ajal täitusid silmad pisarast, nii et ta pidi tõstma päa üles, et midagi näha.

Hobuse jooks uimastas teda: pinkide read ja areen hakkasid ta ümber keerlema. Ta tuikus kord, teine kord ja lõpuks kukkus Orso kätele.

„Oo, Orso, vaene Orso!“ nuuksus tüdruk.

„Mis sul on, Jennykene?“ sosistas poiss, „miks sa nutad? Ära nuta Jennykene! Mul ei ole väga valus, pole sugugi valus.“

Jenny haaris mõlema käega Orsol ümber kaela ja hakkas südlema poisi põski. Ta värises tervest kehast ja nutt muutus peaaegu kramplikuks.

„Orso, oo, Orso!“ kordas ta, ilma et tal

oleks olnud jõudu rääkida rohkem, kuna ta käed ikka tugevamini surusid poisi kaela.

Oleks teda ennast löödud, ta poleks saanud rohkem nutta. Orso trööstis ja rahustas teda. Unustades valu, haaris ta tüdruku, surus oma rinnale ja ta tundis esimest korda, kuidas armastab ta seda väikest Jennyt. Orso hingas raskelt, huuled sosistasid katkendlikult:

„Pole midagi, mul pole enam valus...“

kui sina mu juures oled, on mul väga hääl! Jenny! Jenny!“

Samal ajal käis direktor mööda talli edesi-tagasi ülekeevas vihas. Ta rinnus mässas kadedus. Ta nägi tüdrukut põlvili Orso ees ja ta juba aimas, et nad armastavad üksteist. Ta ihkas kättemaksu. Ta tunneks metsikut rõõmu, kui peksaks Jennyt, peksaks palju, kõvasti; ta ei suutnud loobuda sellest soovist. Minuti pärast kutsus ta Jenny.

Tüdruk rabeles silmapilk Orso käest lahti ja kadus pimedasse avausse, mis viib talli. Orso oli nagu uimane, sest selle asemel, et minna Jennynle järgi, istus ta pingile raskesti hingeldades.

Tüdrukuke jooksis talli. Algusel ei näinud ta midagi, sest tallis oli veel pimedam, kui areenil. Kuid kartes, et saab tõelda, kui kohe käsku ei täida, hüüdis ta tasase, ehmunud häälega:

„Olen juba siin, härra, juba siin!“

Direktori käsi haaras tema väikesest käekesest kinni ning kähisev hääel ütles:

„Tule!“

Oleks direktor olnud vihane ehk karjunud, poleks Jenny nii kartnud, kui nüüd, kus teda vaikselt viidi tsirkuse riietumistoa poole. Ta tõrkus kõigest jõust vastu ja kordas võimalikult kõvasti:

„Mister Hirsch! Mu kallis, armas! Ma ei tee seda enam kunagi!“

Kuid direktor tassis ta ruumi, kus hoitakse kostüüme, ja lukutas ukse.

Jenny langes põlvili. Ülestõstetud, paluvate silmadega, ristis kätega, värisedes, kui haavaleht, pisarsilmil palus ta armu. Direktor aga võttis seinalt nõöri ja ütles vastuseks:

„Heida maha...!“

Jenny haaras meeletult direktori jalgadest kinni, ta oli peaaegu surmahirmul. Iga ta närv värises, kui pingule tõmmatud keel. Kuid asjata surus ta oma kahvatanud huulekesed direktori saabastele. Hoopis selle vastu. Ta hirm ja palved näisid veel rohkem ärritavat direktorit Jenny kleidist kinni haardes viskas direktor tüdrukukese kaleviga kaetud lauale, surus tal jalad kokku ja löi.

—„Orso! Orso!“ hüüdis Jenny.

Samal hetkel kiikus hingedel kahepoolega uks, ragises ülevalt alla ja terve uksepool lendas hiigla jõust lükatuna põrandale.

Avauses seisis Orso.

Nõör kukkus direktori käest ja ta nägu muutus surnukahvatuks. Orso oli hirmus. Silmi polnud, nende asemel olid mingid valged munad, paksud huuled olid kaetud vahuga, päa eespool, nagu härjal, terve keha hüppevalmis.

—„Välja!“ karjus direktor katsudes hüüdega varjata hirmu.

Kuid pais oli juba murtud. Orso, kes harilikult alustus iga tema liigutusele nagu koer, ei kuulunud nüüd sõna, lasi vaid päa veel madalemale ja lähenes kurikuulutatavalt piitsakunstnikule oma raudseid lihakseid pingutades.

—„Hei! hei!“ hüüdis direktor.

Tema hüüdu kuuldi.

Neli hiiglast neegrit jooksid kiireit tuppa ja kargasid Orso kallale. Algas hirmus heitlus, mida direktor hambaid lõgistades vaatas päält. Kaua aega polnud muud näha kui hunnik musti kehi, mis vintsklesid, kukkusid, keerlesid; vaikuses kostis vahel hoigamine, vahel rögisemine, vahel läbi nina nohisemine. Kuid varsti üks neeger, väljapillatud ebainimlikust jõust, keerles õhus ja kukkus tumeda mürtsuga direktori jalge ette, lüües päaga vastu põrandat; varssi lendas teine ja lõpuks tõusis püsti Orso, veel hirksam, kui enne, verine, sassis juukstega. Ta põlved tumesid veel kahte meelemärkusetä neegrit. Siis tõusis ta püsti ja lähenes direktorile.

Piitsakunstnik sulges silmad.

Samal silmapilgul tundis ta, et ta jalad ei puutu enam maad ja lõpuks ei tundnud ta enam midagi. Ta kukkus prantsatades vastu järeljäänd uksepoolt ja kaotas meelemärguse.

Orso pühkis enda puhtaks ja läks Jenny juure.

„Tule!“ ütles ta lühidalt.

Ta võttis tüdruku käest kinni ja nad läksid välja. Terve linn oli läinud tsirkuse rongikäiku vaatama ja kuulama „Janke Doodle'i“, sellepärast oli tsirkuse ümbrus täiesti tühi. Ainult võrudel kiikuvad papagoide täitsid oma kisaga õhu. Lapsed läksid käsikäes otse edasi, sinna kus tänava lõpul paistis avar kaktusväli. Väiksel sammusid nad mööda puude varjus peituvatest majadest, läksid mööda linna tapamajast, mille ümber õhus keerlesid tuhanded punasetiivulised räästad, hüppasid üle suure veekraavi, läksid läbi apelsinipuu-metsa ja jõudsid lõpuks kaktuste keskele.

See oli juba kõrb.

Nii kaugemale kui silm nägema ulatus, olid igal pool kaktused; üksiksest läbipõimind lehed takistasid käimist, okkad haarasid kinni Jenny riietest. Vahest olid kaktused nii kõrged, et nad olid nagu metsas ja siit metsast ei võinud neid juba enam keegi leida. Nad pöörasid kord pahemale kord paremale poole, et saada ainult kaugemale linnast. Mõnel kohal olid kaktuspüramiidid madalamad ja siis sinendasid üsna silmapiiril St. Anna mäed. Nad läksid mägede suunas. Oli põõsastik; ojadena voolasid päikesekiired ärakuivanud pragunenud maasse; kalgid kaktuselehed olid palavusest läind pehmeks, kuna lilled olid kuivand, pooleldi ära närtsind. Mõtetes ja vaikselt kõndisid nad. Kuid kõik nende ümber oli nii uus, et varssi mõlemad andusid vaatlemisele ja isegi unustasid väsimuse. Jenny pilk hüppas ühelt kaktusgrupilt teisele ja vahete-vahel küsis ta tasa:

„Siis see ongi kõrb, Orso?“

Kuid kõrb ei olnudki nii tühi. Kaugetest põõsastest kuuldus põldpüüde kisa, kuna ümberriingi kostsid igasugu laksutamise, urisemine, vilistamine — ühesõnaga kõik kõige mitmekesisemad kaktusmetsa elanikkude hääled. Vahest tõusis lendu terve kari linde; suure tutiga nepid jooksid pikkade koibadega; mustad oravad ronisid nende lähenedes peitu; igal pool hüppasid jänessed.

Põgenejad puhkasid veidi ja läksid siis jälle edesi. Jenny tahtis varssi juua, mille päale Orso, kelles tärkas indiaanlase leidlikkus, korjama hakkas kaktuse vilja. Seda oli palju, ta kasvas lehtedel ühes õitega. Neid korjates torkasid küll väikesed, peenikesed okkad, kuid selle eest maitstes vilja neile hästi.

Magushapu vilja kustutas nii janu kui nälja, kõrb toitmis neid nagu ema; kõhud täis söönd, võisid nad minna edesi.

Kaktused tõusid ikka kõrgemale. Võis ütelda, et nad kasvavad üksikste otsas. Tee, mida mööda lapsed kõndisid, tõusis vähehaaval ikka kõrgemale. Ühel künkal ümber pöördes nägid nad sinetavas udus Annaheimi.

Tsirkusest polnud nii kaugemale midagi nä-

ha. Kuid siiski sammusid nad kiirel käigul tundide viisi ikka kaugemale mägede poole, mis ikka selgemini ja selgemini hakkasid paistma. Ümbrus muutus samuti. Kaktuste vahel kasvasid juba igasugused põõsad ja isegi puud. Algas St. Anna metsine jagu.

Orso murdis ühe väikesema puu ja tegi omale sellest kepi, mis tema kätes võis muudatuda hirmsaks sõjariistaks. Indiaanlase instinkt ütles talle, et mägedes on kindlam käia kepi ja palja käega, seda enam, et päike hakkas juba loojenema. Tema tuline kera oli ammu juba langend Annaheimi taha ja vajund ookeani, kuid läänes paistis veel eha, tõmmatud pikkade paeltena üle terve taevavölvi. Mäed põlesid ehatules, kaktuste piirjooned muutusid fantastilisteks. Kord sarnanesid nad inimese, kord looma kujudele. Jenny oli juba väsinud ja unine, kuid nad sammusid ikka edesi mägede poole, ilma et õieti isegi oleks teadnud, miks.

Varssi jõudsid nad kaljudesse ja leidsid säält allika. Nad jõid vett ja sammusid kivide ja lohkude vahel edesi. Eha hakkas kustuma: maad kattis suurem ja suurem pimedus. Mõnes kohas sünnitasid puud tiheda võlvi ojakese kohal ja sääli oli päris pime ja õudne. Mägedelt kostis puude kohin. Orso aimas, et see on juba mets, kus pesitseb palju kiskjaid loomi. Vahete-vahel kostsid juba igasugused kahtlased hääled ja õo tulekul kuuldus selgesti ilvese norskav kisa, hõbelõvi mõirgamine ja šaakali ulumine.

„Kas kardad, Jennykene?“ küsis Orso.

„Ei!“ vastas tüdruk.

Kuid ta oli juba väga väsinud ja ei suutnud enam minna edesi. Orso võttis ta siis sülle. Nii läksid nad edesi, sest Orso lootis, et nad ehk kohtavad mõne asuniku või mõne küla. Paar korda näis Orsole, nagu näeks ta kaugel metslooma hõõguvaid silmi. Siis surus ta Jenny kõvemini vastu rindu, kuna teises käes hoidis kepi võitlusvalmis. Ta oli ka juba üsna väsinud. Vaatamata ta hiigljõust, hakkas ta juba Jenny raskust tundma, seda enam, et ta kandis pahemal käel; parem käsi pidi olema vaba enesekaitseks.

Vahete-vahel jäi Orso seisama, et hinge tagasi tõmmata ja siis astus ta jälle edesi. Korraga jäi ta seisama ja kuulatas teravalt. Temale paistis nagu oleks kuulnud kella häält, nagu asunikud neid seovad õöseks lehmile ja kitsedele kaela. Kellukeste helin muutus ikka selgemaks ja lõpuks kostis koera haukumine. Orso oli nüüd kindel, et ta mingile inimeste eluasemele läheneb. See oli ka hädatarvilik, sest ta tundis end sellest sündmusterikkast päevast olevat päris väsinud. Järgmisel käänakul nägi ta tuld; mida rohkem ta jõudis edesi, seda selgemini hakkasid ta teravad silmad seletama tuleriita, nähtavasti kannu külge kinni seotud koera, kes haukus ja end lahti katsus rabelda, ning lõppeks nägi ta tule juures istuvat inimese.

„Annaks Jumal, et see oleks inimene,“ hääst raamatust“,“ mõtles Orso.

Lõppeks otsustas ta Jenny üles äratada. „Jennykene!“ hüüdis ta, „tõuse üles, läheme sööma.“

„Mis on? Kus meie oleme?“ küsis tüdruk.

„Kõrves.“

Jenny sai täiesti erksaks.

„Aga mis tuli see on säääl?“

„Säääl elab inimene. Meie lähme sinna sööma.“

Vaene Orso oli väga näljane.

Vahepeal olid nad juba jõudnud tuleni. Koer haukus ikka kõvemini ja vanamees, kes tule ääres istus, pani käe silmade ette ja vaatas pimedusse. Minuti pärast küsis ta:

„Kes säääl on?“

„Meie oleme,“ vastas Jenny peenikese häälega, „meie tahaksime kangesti süüa.“

„Tulge lähemale!“ ütles vanamees.

Põgenejad astusid suure kivi tagant välja ja lähenesid tulele üksteise käest kinni hoides. Vanamees vaatas neid imestanult; tahtmata hüüdis ta:

„Mis siis see peab tähendama?“

Sest ta nägi midagi, mille üle imestaks igaüks St. Anna metsikuis mägedes. Sest nii Orso kui ka Jenny olid ju tsirkuse riietes. Ilus tüdruk roosas trikoos ja lühikeses kleidikeses, kes äkki ilmus tulevalgele, nägi välja nagu mõni nõiduslik metshaldjas. Tema taga seisis noormees imeliku neljakandilise kehaga, ihuvärvi trikoos, mille all paisusid lihaksed nagu tammepuu oksad.

Vana asunik vaatles neid imestusest pärani silmil.

„Mispärast teie üksi olete?“ küsis ta.

Tüdruk, kes nähtavasti rohkem enese, kui oma sõbra kõneosavusse uskus, hakkas kiirelt jutustama:

„Meie oleme tsirkusest, härra Hirsch peksis kõvasti Orsot ja siis tahtis minule ka

peksa anda, aga Orso ei lasknud seda sündida, ta peksis Hirschi enese ja neli neegrilt läbi, siis jooksimise kõrbe ja kõndisime kaua kaktuste vahel, lõppeks Orso kandis mind ning viimati jõudsimme siia ja meie tahame kangesti süüa.“

Jutu kestes muutus vana asuniku nägu järk-järgult rahulikumaks, kuna ta silmad isaliku hääsüdamlikkusega peatusid tüdruku ilusal näol, kes ruttas, et kõik ühe hingetõmbega ütelda ära.

„Kuidas su nimi on, väikene?“ küsis ta.

„Jenny.“

„Noh, Jenny ja Orso, olge nii lahked! Ma näen harva inimesi. Tule mu juure, Jenny.“

Tüdruk haaras tahtmata oma paljaste käsivartega vanamehe kaelast kinni ja andis talle südamlikult suud. Vanamees näis olevat „hääst raamatust“.

„Aga kas herra Hirsch meid siit üles ei leia?“ küsis Jenny.

„Kuidas ta siis leiab?“ vastas vanamees ning lisas varsti juure: „Teie ütlesite, et tahate süüa?“

„Oo ja, väga!“

Asunik tuhnis mõne aja tuhas ja lõppeks tuli välja suurepärane põdraliha tükk. Nad hakkasid sööma.

Õõ oli tore; kõrgel üleval taevas paistis kuu, tihnikus laulsid linnud, tuli pragises lõbusasti ja Orso hakkas rõõmust ümisesema. Orso ja Jenny sõid mõlemad nagu hundid, ainult vana asunik ei saanud süüa, ja mine tea mispärast, vaadates Jennyt, nuttis. Võib olla oli ta varemalt isa, võib olla näeb metsikuis mägedes üldse vähe inimesi.

Sellest ajast pääle need kolm inimest elavad koos.

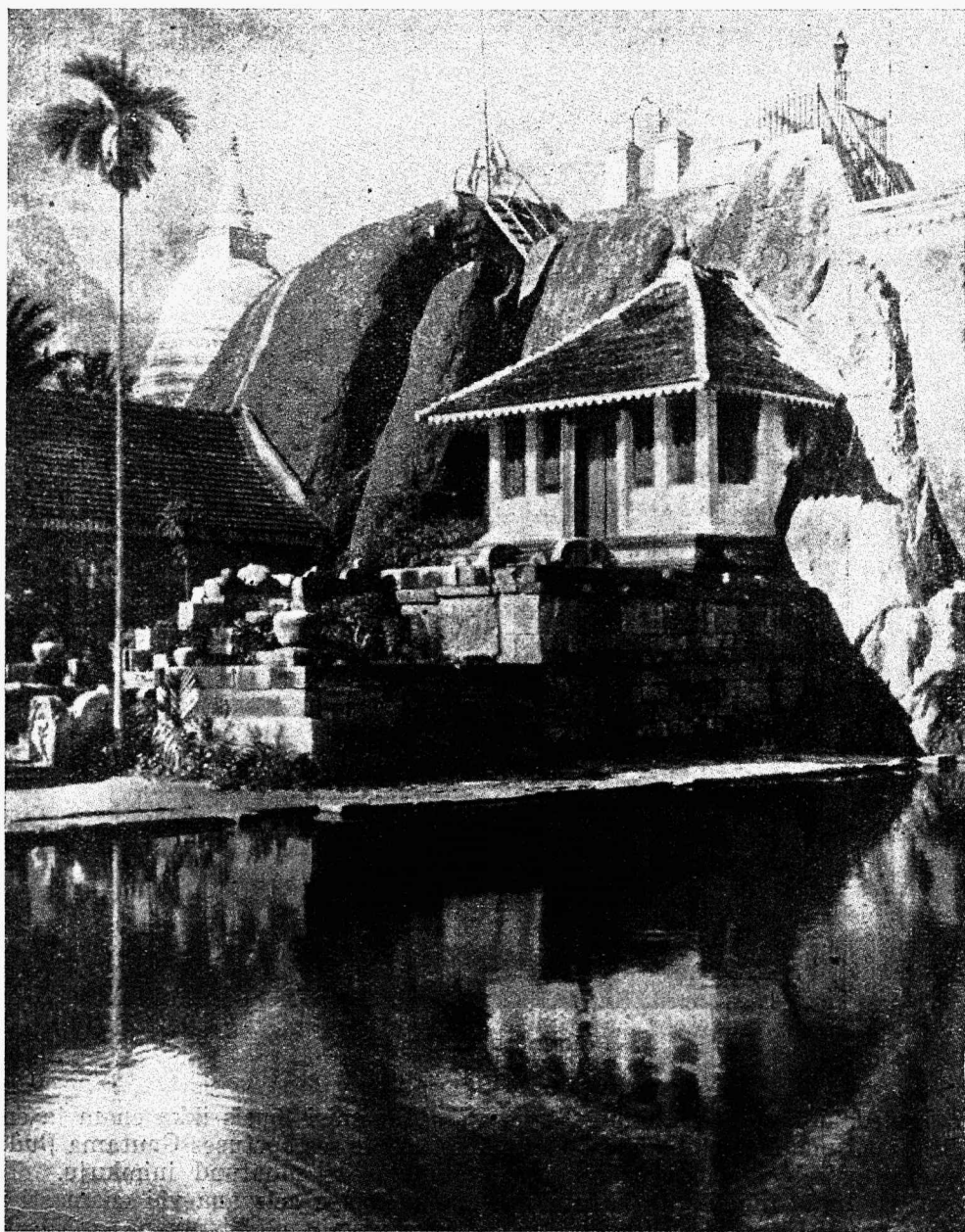
Tseilonilt.

Ida-Aasia reisijale, kes võtab vaevas Colombos astuda maale, mõjub loodus nagu ilmutus: vaevalt kuski veel maailmas võib leida midagi ilusamat kui need rohelised saared India lõunarannas. Havai toredus jääb selle kõrval tagasihoidlikuks aidnikukäsi-tööks.

Meri rullib laisalt ja sõbralikult oma laineid ning jahutavat vahtu kobrutab rannakaljudel. Kõrged kookuspalmid kiigutavad saledail tüvedel oma paljulehelisi latvu. Lainetusel tantsib kitsaid paate, milledes pruune mehi heidab merre kalavõrke. Kanaalides ujub

raskesti veolaevu ja teil liigub peaaegu hääletumalt inimhulki.

Tseilon ehk Lanka kuulub geograafiliselt Ees-Indiale, millest ta on lahutatud kitsa mereriba kaudu. Kunagi vanasti saar vistsisti oli ühendatud mandriga. Nüüd sest ühendusest on jäänud vaid rida kaljupäid merre n. n. Aadamasilla näol. India suures eeposes Ramyanas see sild mängib tähtsat osa. Selle ehitas ahvikuningas Hanuman jumalale Ramale, et võimaldada talle tuua tagasi deemonite vürsti Ravana poolt röövitud oma naist Sitat. See kuulus eepos sündis juba tol ajal, kui Tseilonit

Väike kaljutempel Anuradhapuras

peeti metsikuks maaks, mil vaid elas harimatuid ja metsikuid suguharusid.

Ka ajaloolistel aegadel pidasid lõuna-India tamuulid endid alati Tseiloni päriselanikest singaleesidest kõrgemal-seisvaiks. Nüüd on tamuule Tseilonil tervelt neljandik kogu elanikkunnast.

Aga ometi mõjuvad nad tumeda ihuvärviga rohelise saare mahedas õhustikus nagu võõrad, sest hoolimata maapinna ühetaolisusest siin ja sääl on Tseilon ja Ees-India ometi hoopis erilaadilised maad.

Lõuna-India mandril põletab päike

Polonnaruva Tseilonil.

liiva, heledaid kive, fantastilisi temp-
leid täis paljunäolisi jumalaid — siin
aga pimestav valgus sööstub palmidesse
ja vette. India metsikultliikuvate jumalate asemel siin valitseb Buddha, kes üksikuna ja targana istub ürgmetsade vaikuses mõtiskellu süvenenuna. Sest Tseilon on jäänd truuks sellele suurimale usule, mis loond India. Ja veel rohkem: mida enam buddhism taganes ta sünnimaal pääletungivate teiste uskude ees, seda enam ta süvenes Tseilonil. Suure buddhistliku valitseja ja pühaku Ašoka poeg Mahinda olevat toond selle usu Tseilonile.

Aegamisi tõusis ikka enam ja enam esikohale ses õpetuses Gautama Buddha jumaluseks muutund inimkuju. Teda kujutatakse seisvana või enamasti mõtiskellu vajunult istuvana. Näost on kadund kõik maine, pilk on pöördud endasse. Need kujud on alati ühtmoodi, olgu meil tegemist tseiloni, siiami, hiina või jaapani paarituhandaastaste kujudega.

16. sajandist seisab Tseilon valgete võimu all. Portugallasile järgnesid hollandlased ja neile inglased. Merisõit on läänekalda teind tähtsaks. Siia on koondatud kõik: maastiku kaunidus ja

pärismaalaste kirju elu, millesse seguneb teisi tõuge. Siin on valgete kultuuriline ja kaubanduslik tegevus, siin elavad sümpaatlikud singaleesid, siin palmisaludes võib kord leida buddhatempli kollaste munkadega, kord barokkaja kristliku kiriku.

Tseiloni idakallas on nüüdki veel ürgmetsaga kaetud tühik. Vähesed elanikud põletavad metsa ja harivad saadud paigal mõned kuud või aastad põldu, kunni see on välja kurnatud. Siis

kolitakse jälle edesi. Tuhande aasta eest siin elas vägev rahvas vägeva kultuuriga. Alles nüüd hilja leiti džunglist suuri linnu, endised valitsejate asupaigad — Anuradhapura ja Polonnaruva. Tihnikus leiti taimist üle kasvand haudkambreid ja Buddha-kujusid, templite ja paleede sambaid ja müüre. Mõned vanad pühapaigad on uuesti usklikte poolt ehitatud üles ja neisse käib arvukasti palverändureid. Kunstiajalooliselt neid ehitusi on veel vähe uuritud.

Laulev kell.

Pegelau järgi inglise keelest H. Naßkur.

Mitte kuski kogu Helveetsias ei valmistatud kelli nii häid ja määratul arvul kui Kesselbergis — väikeses, mägestikus asuvas külakeses Rheini kaldal, sääal, kus see tõttab kitsana oma mägisest hällist Helveetsia piiri poole.

Juba poolteistsada aastat töötab kogu küla meessugu suvel metsades, raiudes puid ja kuivatades hoolega metsamaterjaali, millest valmistati pikkadel talvekuudel seinakelli.

Kuid saabus aeg, kus inimesed tüdidsid nende vanast käsitööst.

Müügile ilmusid vabrikukellad, mis läksid ruttu moodi ja tõrjusid välja koduse käsitöö.

Käsitööst valmistatud kellade hinnad alanesid ja paljud talupojad ei soovind seesuguse väikese tasu eest enam töötada. Nad otsustasid jätta maha oma kodunurgad ja asuda linnades teenistusse. Ajalehed kirjutasid hädast palgatingimustest linnas ja külaelanikud hakkasid valguma üks teise järele linna, kuni lõpuks jäid ainult vanad ja väetikesed kodukülla, ning põline tööharu unus.

Kuid kantonipää oli mitte ainult hääd, vaid ka tark inimene. Ta oli uhke Kesselbergist ja tema kellaseppadest ja ei soovind, et vana kunst unuks, ta tahtis et, küla ka tulevikus hoiaks alal oma põlise kuulsuse.

Ta määras viistuhat marka auta-

suks sellele, kes kätte jõudva talve jooksul valmistab ilusaima kella.

Tema teadaanne läbistas välgukii-rusega terve küla.

Viistuhat marka! See on ju palju enam kui kakstuhat viissada marka — summa, millest ainult mõni üksik talupoegadest alles mõneaastase tööga võis kokku saada.

Teade rikkalikust tasust levis kõikidesse kantonitesse ja ulatus lõppeks ka ärakolinuteni, lüües nende keskel tugevaid laineid. Nad armastasid ikka veel oma kodukohti, oma kätteõpitud tööharu, ja see koduarmastus sundis neid pööрма tagasi oma kodumägedesse, et asuda isaisade lugupeetud töö juure.

Terve suve läbi kopsisid metsas kirved; talupojad kogusid ennenägemata energiaga materjaali talviseks kelladevalmistamise tööks.

Sel ajal elas samas külas karjapoiske, nimega Herter Waldeck. Ta oli neljateistkümne aastane ja elas oma vanaisa Jean Gerberi juures, kes noorespõlves oli olnud kõige maitsekamaks kellasepaks kogu Helveetsias. Kuid nüüd ei luband haigus talle juba mõnd aastat teha tegemist endise käsitööga — seepärast pidi siis Herter teenima mõlematele ülespidamist, karjatades suvel kitsi ja aidates talvel naabrit-kellaseppa. Kui aga nüüd teade rikkalikust tasust ka ulatus vanakeseni, hakkas ta

juurdlema, kuidas oleks vast võimalik endist tööd uuesti võtta käsile.

„Kuid mul on vähe lootust auhinaks“, — lausus ta ühel õhtul Herterile, kui mõlemad istusid kehva õhtusöögi juures. „Minu kauase haiguse jooksul on nooremad inimesed selle tööga juba paremini kohanend ja ma pole enam kaugeltki parim kellasepp Kesselbergis. Päälegi pole meil värvi ostmiseks raha, kuna Kris Stuk lubavat oma kelli kullakarvaliste lillede ja liblikatega kaunistada.“

Herter ei vastand. Ta teadis, et vanaisa räägib tõtt ja see teadmine põletas teda valusasti. Kaua ei võind ta sel ööl uinuda ning juurdles, mil viisil oleks neil võimalik saada soovitud autasu osaliseks.

„Kui meie selle saaksime, ehitaksime omale uue elumaja, laudadest pörandaga ja ostaksime lehma kitse asemele“ — arutas ta endamisi.

Kaua mõtles ta selle üle, kunni väsimus ta silmad lõppeks sulges. Ka vanaisa Jean ei uinud tervel ööl, sest ta mõtles autasust...

Kui Herter järgmisel päeval läks oma kitsedega metsa, kuulis ta korraga käo kukkumist.

„Kuk-ku, kuk-ku! — kostis tihedast lehestikust.

Poiss kuulatas linnu lõbusat häält ja küsis kõvasti:

„Käoke, kui kaua läheb aega minu rikkakssaamiseni?“

„Ku-ku! — hüüdis lind uuesti.

Herter rõõmustas, sest helveetslased usuvad, et kägu mõistab kuulutada tulevikku, ning armastavad teda kõigist lindudest kõige enam, olgugi, et teda suureks laiskvorstiks loevad, sest et ta oma munad muneb teiste lindude pesadesse.

Kerge südamega hakkas poiss oma kitsekarjaga koju lõunale minema, ning sammudes läbi küla, nägi ta salka talupoegi tänaval elavalt omavahel kõnelemas. Ta teadis, et nad auhinnast räägivad, kuid ilma, et oleks nende kõnelusest võtnud osa, pööris ta otse vanaisa maija, vallatud suurepärasest mõttest.

„Vanaisa!“ — hüüskas ta, joostes tupp.

Jean joonestas paberile mingisuguseid plaane ja silmitses neid tähelepanelikult.

„Mis on?“ — küsis ta.

„Mis sa arvad, — kas ei saaks vast niisugust kella valmistada, mis löökide asemel käona kukuks?“

Vanakese silmad löid särama.

„Laulev kell!“ — arutas ta. „Ja, ja. Imelik, et ma selle mõtte päale enam ei tulnud; ma olen selles veendunud, et on võimalik sarnast kella ehitada. Sest kui ma alles poisike olin, töötasin ma ühes suuremas töökojas, kus valmistati taskukelli ja see, mis ma sääl õppisin, võiks vast mulle olla abiks.“

Nad hakkasid pidama nõu ja joonestama plaane, kuni viimne paberileheke lõppes, millejärel joonestusi kraabiti terava kepikesega toa mullast pörandasse. Siis heitsid nad magama, kindlasti veendunud, et oskavad valmistada laulva kella.

Saabus sügis. Kolletasid lehed puil. Külaelanikud asusid rõõmsa laulugameelitava võistlustöö juure. Kuid keegi ei olnud rõõmsam Jeanist ja tema lapse-lapsest, sest vaatamata sellest, et teistel olid värvid, mis neile kättesaamatud, rõõmustas neid ometi mõte haruldasest, saladuslikust leiust.

Lõõtsusid lumetuisud mägede tippudel ja kogu ümbrus kattus sügava lumevaibaga. Rhein külmas kinni, pikk käre talv aga ei kohutand ta elanikke. Naised ja tüdrukud olid tegevad majapidamises, ning jõudes sellega lõpule, võtsid kätte noad, saed ja lauad. Isegi lapsed võtsid osa tööst, ulatades töötajatele kätte materjaali. Väljas aga ulus tuul ja peksis lund vastu aknaruute. Ahjus praksuv tuluke tegi toad soojaks ja mugavaks ja talupojad laulsid ning jutustasid töö juures muinasjutte.

Kuid ühes elumajas ei olnud soe ega mugav; tuli põles siin nii tuhmilt, et tema lähedal töötajad vanake ja poisike külmast vaevalt võisid liigutada sõrmi. Herter oli terve suve läbi hoidnud kitsi ega jõudnud sellepärast talveks puid valmistada — neil oli ainult natuke hagu, mida poisike metsast korjas, kuid ka selle küttematerjaaliga tuli

käia ümber kokkuhoidlikult. Kõigist puudusist hoolimata, läks aga töö siin urtsikus sama nobedasti, kui hästikõetud tubades. Vanaisa Jean ja poisike lõikasid puust välja üksikuid kellaosi, proovisid neid, asetasisid kohale, kunni ükskord Jean lausus:

„Kell on valmis!“ — Ja pannes ta lauale, lisas juure: „Noh, vaatame — kas meie käoike ka hakkab laulma?“

Pöörates osutid nii, et nad näitasid peaaegu kell kaks, hakkasid vanake ja lapselaps ootama. Mõlemad ootasid hinge kinni pidades.

Kuid korraga kuuldus sahin ja kella numberlaua sisse lõigatud uksekesest hüppas välja tilluke linnuke ning hüüdis: „Kuk-ku! kuk-ku!“

Herteri silmad löid nagu tähed särama, kuna Jean noogutas pääga hääksi kiitvalt ja muigas.

„Laulev kell läks korda, mu poiss! Meie tegime hästi oma töö!“

Poisike võis vaevalt oodata kevadeni; müüd kui kell oli valmis, venisid päevad pikaks, peaaegu nädalateks, ja talle näis, et lumi enam sulama ei hakkagi. Kuid ükskord pärast lõunat, kui ta kitselel asemeid valmistas, kuulis ta häält, mis Helveetsia talupoegade usu järel kindlaks tundemärgiks olevat, et talve külmale lõpp on tulnud. Pääsukestepeaar häälitse metsas ja hakkas omale urtsiku katuse alla ehitama pesa; kuna järgmisel hommikul poiss märkas, et jõgi end jääst vabastas.

Väljanäitus pidi olema Lihavõtte pühade ajal. Selleks tähtsaks sündmuseks tehti suuri ettevalmistusi, sest ühes kantonipääga pidi sõitma kellade hindamisele ka ühe naaberriigi suurhertsog.

Herter ühes vanaisaga läks ka oma kella viima; kuid kui poiss teiste töid nägi, tõmbus ta süda rinnus kokku. Pääle käokesega kella olid kõik värvitud. Mõnede ümbrikud olid lindude ja lilledega kaunistatud, teised isegi kaetud hõbedase, sinaka vaabaga.

„Kardan, et meie kell ei saa auhinna“ — ütles ta vanaisale, kui nad läbi alles haljendamalöönnud metsa sammusid kojupoole. „Teiste kellad on kõik nii ülitoredad, kuna meie omal pole mitte tilka värvi.“

Kuid Jean oli vana ja tark ning tea-

dis, et kellad võivad välimuselt olla väga ilusad, kuid kaunistamata kelladest siiski jääda maha. Ta vastas rahustades:

„Pojuke, ära kurvasta sellepärast. Kellade väärtus on nende mehanismis, aga mitte välimuses...“

Järgmisel päeval kogus küla võõrastemaja ette suur rahvahulk. Kõik olid pühade kohaselt rietatud. Tüdrukud ja naised pärlikeedega ning värvilistes rahvariites.

Kui Herter ja ta vanaisa rahvahulgale lähenesid, sosistas üks talupoegadest:

„Vaene Jean! Vaadake ometi: tema kellal pole mitte penni eest värvi!“

Sel ajal, kui nad nii omavahel kõnlesid, lähenes vankri mürin ja kapjade plagin, mis tunnistas, et kõrged külalised lähenevad ja talupojad tõttasid hertsogile ja tema abikaasale avama värravat.

Sügavalt kummardusid nad hertsoginna ja väikese printsessi ees, kes neid sõbralikult tervitades astusid võõrastemajja. Nende järel, kõrvuti kantonipääga, läks hertsog, tore omas kuldsete õlalappidega pidukuues.

Ahnete pilkudega jälgisid talupojad suurtsugu külalisi. Kui nad väljapanekuid silmitsesid, valitses rahvahulgas sügav vaikus, näis, — nagu oleks ümberringi kõik surnud. Keegi ei kõnele- nud, kõikide silmad peatusid laudade ümber liikuvatel külalistel.

Kantonipää ja hertsog silmitsesid eriti tähelepanelikult lindudega kaunistatud ja hõbedase sinaka vaabaga kaetud kelli, mis võõrastemaja peremehe poolt valmistatud. Kaks korda pöördu- sid nad nende kellade juure tagasi, ja talupojad sosistasid:

„Need saavad auhinna.“

Nagu näha, ei pannud keegi tähele värvimata kella, mis laudade rea lõpus seisis ja Herteri süda tõmbus ikka rohkem ja rohkem kokku. „Kui nad ainult niikauaks siia jääksid, kunni kell hakkab hüüdma...“

Suurhertsog hakkas hertsoginnaga millestki kõnelema, mispääle lootus poissi südames kasvas, sest iga sekundiga suurenes võimalus, et kooike hüppab välja ja hakkab kukkuma, enne kui see

hilja. Kümme minutit puudus kolmest. Kas jäävad külalised veel kümneks minutiks siia? Kuid uuesti tõmbus Herteri süda piinavalt kokku. Suurhertsog pööras ümber, oma lõpulikku arvamist avaldada soovides.

Herteri pääs vilkus õnnelik mõte... Lähenedes kõrgetele külalistele, küsis ta hertsogilt:

„Teie Kõrgus, kas lubaksite mind mu kella Teile näidata?“

Suurhertsog vaatas poissi hääsüdamlikult, kuna talupojad imestanult küsisid:

„Nähtavasti on ta mõistuse kaotanud; kas ta tõesti tahab niisuguse kella eest saada auhinda?“

Kuid Herter mõtles ainult kellast ja sellest, kuidas oleks võimalik käokest saada hüüdma.

„Missugugne on Teie kell?“ — küsis suurhertsog.

„Seesama,“ — vastas poiss, kella näidates.

Võib olla tundis hertsog poisi vastu kaastundmust, kellel, nagu talle näis, auhinna saamiseks mingisugusi välja-vaateid ei olnud, — kuidas see ka oli, kuid ta vastas naeratades:

„Hää,“ — proovige.

Herter pööras osutid kolme pääle ja kohe kuuldus sahin. Numbrilauas olevast uksekesest kargas linnuke välja ja kuuldus:

„Kukku! kukku! kukku!“

Suurhertsog ja suurhertsoginna kokkusid, talupojad hämmastusid, väike printsess Anna plaksutas käsi.

„Ah,“ — hüüdis ta vaimustuses, — „laulev kell!“

„Ja,“ — vastas hertsog, — „laulev kell.“ Siin on hulk kelli, palju väärtuslikumaid, kuid see on kõige haruldasem.

Siis, pöörates Herteri poole, küsis ta:

„Poiss, kas sina selle valmistasid?“

„Selle valmistasime meie ühes vanaisaga,“ lausus Herter. — Mulle tuli mõte pähe, mahutada kellasse käokest, kuid tema valmistas joonestused ja teigi pääosa tööst.“

„Sel juhtumisel kuulub auhind sulle ja sinu vanaisale, kas pole tõi?“ — ütles hertsog, kantonipää poole pöördes, Ja astudes laua juure, kinnitas ta auhinna vääriliseks tunnustatud kella külge purpurse lindi.

Talupojad piirasid ümber Jeani ja tema lapselapse, tervitades neid südamlikult, sest helveestlastel on hää süda, ja olgugi et igauks ise auhinda soovis saada, olid nad rõõmsad, et see neile langes, kes seda ära teenind ja sellest tundsid kõige rohkem vajadust.

Nii täitus Herteri unistus. Nad ehitasid endale uue elumaja, õue ilmus ka noor lehm, laugukesega otsa ees.

Teade seesugusest kellast levines üle maa. Igalt poolt saadeti tellimisi kookesega kellade pääle ja peagi ei jõudnud vanake ja ta lapselaps rahuldada kõiki tellimusi. Peagi hakkas terve küla nende juhatusse alla töötama. Päälinna rikkad maksid nii ohtrasti seesuguste kellade eest, et talupojad ka linna asudes rõõmuga oma isadest ja isaisadest päritud tööharuga tegemist tegid. Kesselbergi kellad levinesid kogu Euroopas ja isegi üle mere Ameerikasse.

Möödusid aastad. Herter asus Genfi, et oma õppimist ülikoolis lõpetada ja sai suureks ning tähtsaks meheks. Kuid mitte ülikoolis omandatud tarkus ei toonud talle koduküla elanikkude silmis kuulsust ja lugupidamist, vaid kell, mille ta lapsepõlves valmistas ühes vanaisaga — samane käokesega kell, mis elustas unustussejäänud kunsti ja tõi jõukuse ja kuulsuse Kesselbergi elanikkudele.

Alfred Hirv

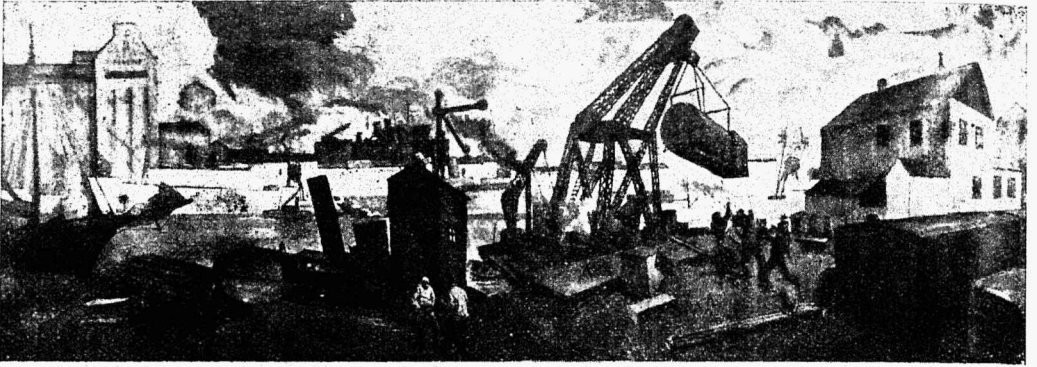
Laud

Alfred Hirv

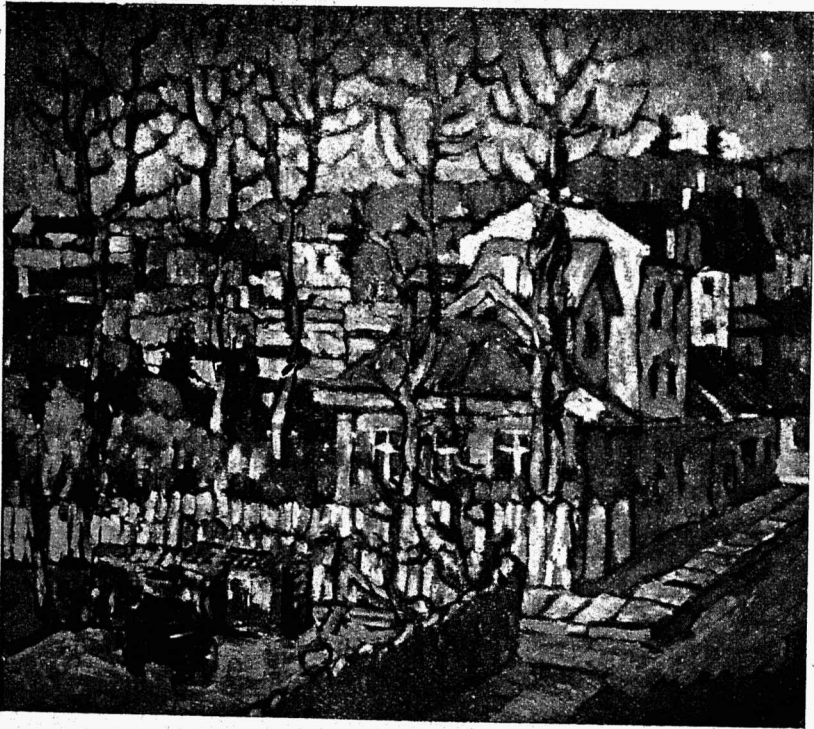
Laud

Alfred Hirv on kümne aasta eest surnud eesti kunstnik, kes elas Peterburis ja oli sääl väga tuntud ja lugupeetud meistriks.

P. Aren

Seinmaaling Tallinna jaamas

V. Ormisson

Tartu

R. Nyman

Tirooli maastik

Kust tuleb nimi?

Keel, see imelik ja tühjaksammendamatu võimalustekogu mängib vaimses elus sama osa, mis raha majanduslikus. Ta käib vahetusrahana igapäevases keeles ja sisaldab endas inimvaimu kõrgehinnalise kallismetalli. Ka selles rahamaailmas on ära kulunud münte, tuliuisi ja hülgavaid rahu, võõramaiseid sissetungijaid, konsutatud ja rasvatud märke, samuti võltsitud. Kui neid keelisi rahatükusi uurida lähemalt, siis selgub üllatavaid üksikasju. Eriti huvitav on see, kuidas üksikute inimeste nimed saavad asjade nimetusteks ja omadussõnadeks. Nõnda paljude asjade leidurite nimed elavad edesi ja meie ei teaegi asja nimetades, et ühes sellega nime-tame ta leidurit.

Ainult vähesed mansardis elavad inimesed teavad, et nende katuskambrit nimetatakse nõnda prantsuse arhitekti Jules Hardoin Mansarde'i nime järgi. Mansarde on ehitand kuulsad Versail-

les'i ja Trianoni lossid, kus hiljuti veel kinnitati maailmasõja rahulepingud. Palju tuntum aga Mansarde on oma „murtud“ katuse leidmisega. Siluett-pildi juures vaevalt keegi teab, et seda pilti nimetatakse nõnda pilkeliselt Ludvig XIV rahaministri Silhouette'i järgi. See minister tegi enda naeruväärseks halva riikliku majapidamisega ja ihne ja kitsi isikliku eluga. Igasuguseid viletsaid asju, tõelisuse „varje“ hakati nimetama rahvasuus „à la Silhouette“ ja peagi see nimi läks üle sel ajal moodi tulevaile varjupildede, mis õlimaalidega võrreldes ka olid „viletsad“. Nagu rahaminister Silhouette, nõnda ka ta kaitsja markiis Pompadouri nimi elab edesi keeles. Pompaduuriks nimetatakse peente daamide elegantset näputööasju sisaldavat käekotti. Vähe aega pärast Pompadouri surma algas prantsuse revolutsioon, kus giljotiin sai verise kuulsuse. Selle tapamasina leidja oli prantsuse arst dr.

Ignac Guillotin. Guillotin oli ise idealist, kes tahtis teha selleaegse kirvega surmamise „inimlikuks“ ja kergeks. Ühtlasi aga ta aitas kaasa oma tapamasina leiutamisele, et tapmine sai päris igapäevaseks asjaks, oli ju masina abil seda kerge teha. Morse tähestik tule Samuel Morse nimest, kes leidis telegraferimisviisi ja seda New-Yorgis demonstreeris aastal 1835. Laatsaret tule piibli vaesest Laatsarusest.

Jõumasinana tule diiselmootor ilka enam tarvitusele. Ta kannab oma

Prantsuse arhitekt Jules Hardoin Mansarde (1645.—1708.) esimesena hakkas ehitama „murtud katusega“ maju. Tema järgi nimetatakse katuskambreid mansardiks.

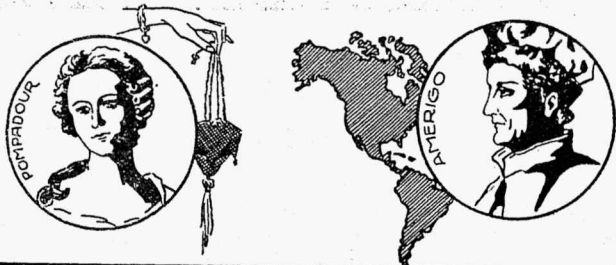
Varjupilti tähendav sõna siluett tule prantsuse ministri Silhouette (1709.—67.) nimest. Varjupilt peeti õlimaalide kõrval sama viletsaiks nagu Silhouette'i majapidamist riiklikus elus.

meistri Rudolf Dieseli nime, kes suri aastal 1913. Raudteeroobastel sõitmiseks tarvitav tresiin on moondatud Draisine'ist, kes saja aasta eest ehitas esimesena sarnase sõiduki. Ja edesi Reaumuri, Celsiuse ja Fahrenheidi kraadid, elektrotehnika mõisted ampeer, oom, volt, siis panamakübar, hoffmanni tilgad, röntgenikiired ja nõnda edesi. Ka surmariist tank on pärit inimese nimest. Esimesena nimelt tuli säärase moodse sõjasõiduki idee inglise ohvitseril, kelle nimi oli Tank.

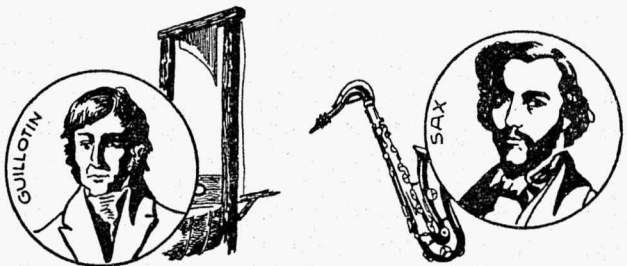
Pompaduur on peente daamide käekott. See nimi tuleb markiis Pompadourilt (1721.—64.).

Ameerika sai oma nime 1451. a. Florentsis sündinud meresõitjalt Amerigo Vespuccilt, kes palju kordi käis uues maailmas. Et ta oma sõitudest andis välja reisi- kirjelduse, hakati nimetama seda maad Ameerikaks, kuna Kolumbus unustati.

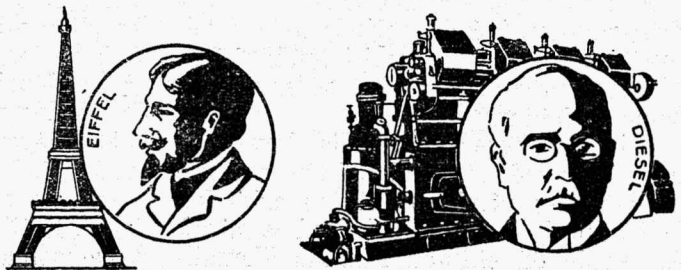
Prantsuse revolutsioonija tapamasina nimi tuleb arstilt dr. Ignac Guillotinilt, kes kirvega hukkamise asemel tahtis võtta tarvitusele inimlikuma viisi (1738.—1814.).

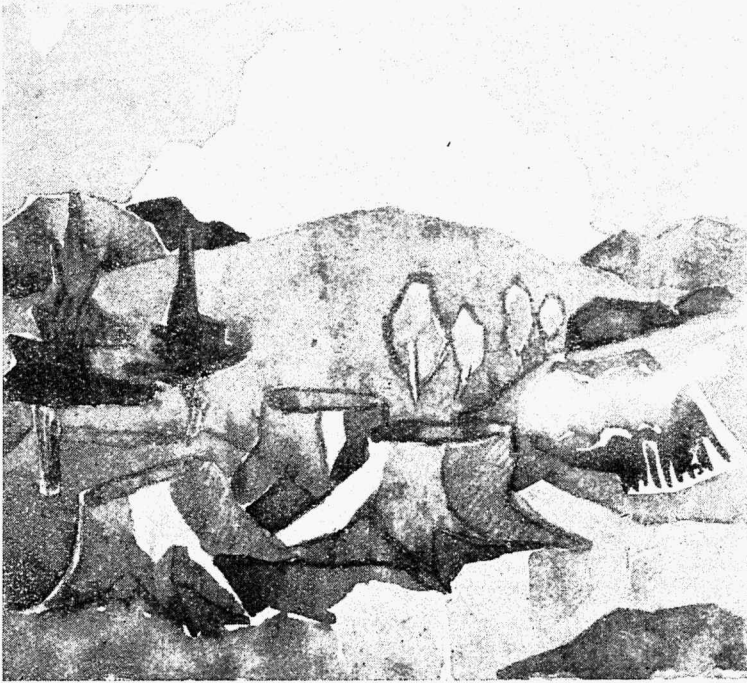
Tänapäeval väga tunt. muusikariista saksofoni leidja on muusik Adolphe Sax (1814.—94.). Seda riista kaua aega ei tarvitatud, kuna ta praegusaja tantsuorkestris tuli moodi.

Eiffeli torn Pariisis kannab oma ehitaja A. G. Eiffeli nime. Eiffel suri 1923. aastal.

Saksa masinainsener Rudolf Diesel leidis diiselmootori, mis võidab ikka enam ja enam tähendust. Diesel elas Münchenis ja suri aastal 1913.

H. Heinrichson

Akvarellmaastik

H. Heinrichson

Joonistus

V. van Gogh

Laps

Kallis postmark.

Terves maailmas tuntakse väikest Mauriitsiuse saart India ookeanis. Tuntakse nimelt tema 1847. aastal välja antud „sinise“ ja „punase“, ühe- ja kahepennilise postmargi järgi. Hollandlased leidsid 1710. aastal saare nii viljatumaks, et andsid ta vabaks. Siis tulid inglased ja 1847. a. säeti sääl juba sisse postmargid, mida sel ajal Euroopaski veel ei tuntud igal pool. Saare kolmekümneneljal kvadraatmiilil kasvatatakse riisi ja suhkrut, aga kes teaks saare nimest, kui poleks neid kaht marki!

Aga Mauriitsius poleks ka nende esimeste postmarkidega saanud kuulsaks, kui uurmaaker poleks eksind. See on lõbus lugu kirjamarkide ajaloos. Kui saarevalitsus otsustas postmarkide väljandmise, leidis kogu saarel vaid üks inimene, kes võis tulla trükiplaadi graveerijana kõne alla. See oli uurmaaker Barnard St. Louis sadamalinnas.

Uurmaaker oskas graveerida. Ta võttis vaskplaadi, graveeris sinna sisse

kaks Viktooriapääd, nende kohale „Postage“, paremale poole „Mauritius“, alla markide hinnaväärtuse ja vasakule — vasaku poole sõna oli läind meelest. Küll otsis uurmaaker ametlikku kirja, aga ei leidnud. Siis läks ta postmeistri juure ja küsis sellelt. Ka tema ei teadnud. Kui Barnard posthoonest tuli välja, luges ta ükselt „Post Office“.

See näiski talle olevat puuduv sõna. Ta läks koju ja graveeris selle sõna marki. Muidugi „Post Office“ polnud õige sõna, sest mis tähendus oleks margil sõnal „postiamet“. Sääl pidi seisma „POST

PAID“.

Uurmaakri eksimus ja vahest ka plaadi ebapraktiline käsitusviis said põhjuseks, et valmistati ainult 500 äratõmmet. Selle väikese hulga äratarvitamisel lasti trükkida samasugune uus väljaanne, aga nüüd juba õigesti „Post Paid“ päälkirjaga.

Alguses ei tuntud esimest välja-
annet üldse ja peeti „Post Paid“ marke
algväljaandeks. Alles 1860. aastal lei-
dis prantsuse margikoguja uuesti „Of-
fice“ margid üles, mis siis said maa-
ilmakuulsaiks. Praegu tuntakse ühe-
pennilisi marke kogu maailmas 13 ja
ja kahepennilisi 12 tükki. Nende hind
on praegu umbes 7 miljonit senti.
Pole siis ime, et kogu maailma ajakir-
jandusest käivad läbi teated, kui lei-
takse mõni uus mark. Kahjuks aga

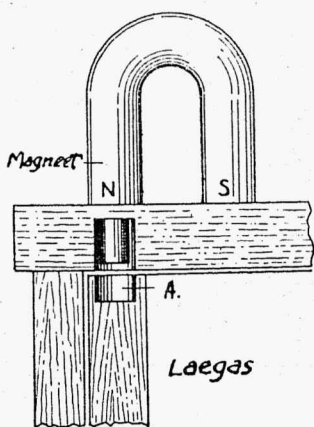
alati selgub, et „õnnelik leidja“ pole
vaadand küllalt hoolega ja leitu on ai-
nult „Post paid“ mark, mis päale selle
õnnetuma sõna muidu on täpselt esi-
mese sarnane.

Siiamaani on säilind üksainus kirja-
ümbrik, mil on punane ja sinine Mau-
riitsius mõlemad. Seda ümbriku kol-
lektsoonäärid hindavad sama kõrgeks
nagu Briti-Guiana ühesendilist, mida
maailmas on üksainus.

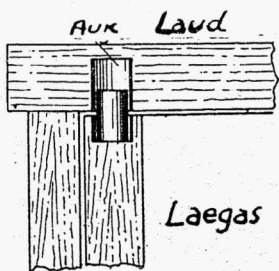
Magneet võtmena.

Sageli meist igäiks on soovind omale
salalukuga laegast, säärast, mida avada
oskaksime üksi meie, mille saladust tei-
sed ei teaks. Või mõnikord on meil lu-
kuta lauaplaegas, mille mõnikord siiski
tahaksime lukustada. Seks pole va-
ja midagi muud kui tugev mag-
neet ja natuke oskust. Pilt 1. näi-
tab lauaplaati, vasakul laua kül-

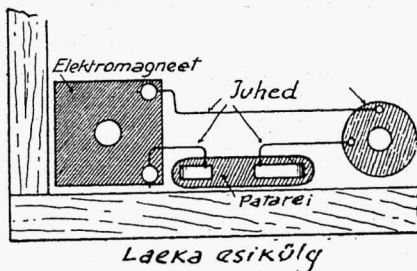
ge ja selle kõrval paremal laeka kül-
lauda. Sellesse külglauda puurime või
lõikame augu, nagu näitab joonis (A).
Auk peab olema nii suur, et pliatsijä-
medune rauatükk mahub sisse. Raual
peab olema ruumi kergesti üles-alla lii-
kumiseks. Augus seisev rauatükk peab
umbes 5 mm. ulatuma üle ääre välja.

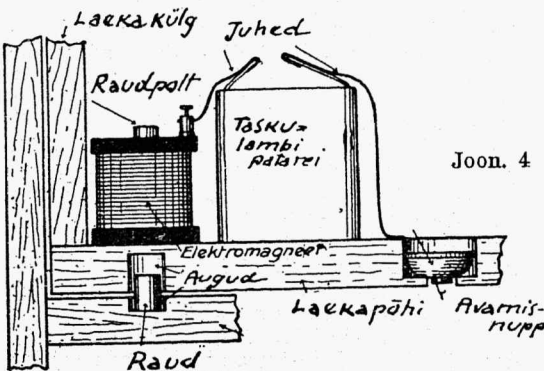
Joon. 1

Joon. 2

Joon. 3

Joon. 4

Siis lõikame lauaplaati samasuguse au-
gu, aga nii suure, et rauatükk üleni ma-
hub sisse. Ja otse laekaaugu kohale.
Muidugi ei tohi auku üles välja puuri-

da, siis meie saladus oleks kõigile kättesaadav. Piltidel 1. ja 2. näeme mõlemaid puurauke. Kui augud on täpselt tehtud, siis laegast kinni lükates kukub rauatüki pikkus on suurem augu sügavusest, siis laegast on võimatu avada. Avamiseks paneme tugeva magneedi lauaplaadil raua kohale, see tõmbab raua ülemisse auku ja laegas on avatav. Magneedi kõrvaldamisel raud kukub uuesti alla. Salaluku ehitamine ei olegi nii siis keeruline. Ainult magneetraud peab olema. Ja ärge oma saladust kellelegi avaldage!

Veel praktilisem on elektrilukk. Ka see on lihtne ehitada. Seks on vajaline

pool, millele vasktraat ümber mähitud. Vasktraat peab olema isoleerkattega. Pooli pistame raudpoldi. Voolu annab taskulambi patarei. Voolu sisselaskmiseks võime tarvitada kellanuppu ta alusega. Hädapärast kõlbab ka lihtne vedru, mille litsume vastu kontakti. Terve selle aparraadi peidame laualaeka nurka. Kui lukk on ehitatud laualaeka esiääre, siis peame kogu laeka lahtioleku ajaks hoidma nupul sõrme, muidu kaob poolisoleval raudpoldil elektromagneediline võime ja lukuraud kukub välja. Et see ei sünniks, võime ehitada luku laeka tagumisse ääre või liistule, millel liigub laegas. Ühendused ja ehitus on näidatud joonistel.

Kolmelambiline universaal-vastuvõtja.

Dipl. insener E. Maltenek.

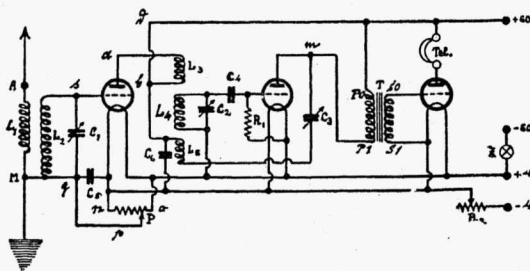
Kõrgesageduskõvendusest üldse. Senni kirjeldatud vastuvõtjates kõvendati seda voolu, mille detektor või audion oli teind nii ütelda kuuldavaks. Selle voolu kõikumised on võrdlemisi aeglased; nad on sama kiired kui helilaine omadki. Sellepärast üteldakse, et niisugusel voolul on madal sagedus, et see on madalsagedusvool.

Otse elektrilainete mõjul kujuneb aga antennis ja temaga seotud ahelates n. n. kõrgesagedusvool, milles sünnivad vooluvõnkumised, mitutuhat korda kiiremini eelmisest juhusest. Kuuleme näiteks 300-meetrilisel lainel klaveri keskmist a-tooni, siis kõigub madalsagedusvoolu tugevus 435 korda sekundis, kuna aga kõrgesagedusvoolu tugevus kõigub samal ajal 1.000.000 korda.

Vastuvõtjas võib kõvendada kas esimest ehk teist voolu, või ka mõlemaid korraga. Nii kõvendusmeetodid kui ka kõvenduse resultaat on aga kõrgesagedusvoolul sootumalt teised kui madalsagedusvoolul.

Madalsageduskõvendust on lihtne teostada; ühe kõvendusastmega võib saada märksa suurema kõvenduse kui kõrgesagedusvoolul. Kuid esimesel on mitu pahet: ainuüksi madalsageduskõvendusega vastuvõtja ei ole küllalt tundlik; temaga ei saa kuulda kaugelt ja nõrku jaamu, olgugi et lähedamad võimsad jaamad kuulduvad väga valjusti

Kõik raginad, eriti linnades, kus nende põhjuseks on mitmesugused masinad ja aparraadid, kõvenduvad palju suuremal määral kui kaugesaatejaama nõrgad helid. Sellepärast annab madalsageduskõvendus kaugemate jaamade kaudu kuulmisel märksa rohkem raginaid kui kõrgesageduskõvendus. Viimane kõvendab nimelt kõike ühetaoliselt ja

Joon. 1

selles peitubki tema suur paremus. Kahe-lambiline madalsageduskõvendusega vastuvõtja (aud. + 1 m. s.) annab keskmise võimsusega jaamast küll palju valjuma vastuvõtte (1 kõrges. + aud.), kuid viimases on raginat niivõrd vähe ja toon on sedavõrd puhas, et kuulmine on viimasega palju mõnusam. Sellepärast peab igal hääli vastuvõtjal olema kõrgesageduskõvendus.

Kahjuks on võimsa kõrgesageduskõvendajaga ehitamine kaunis raske ülesanne. Äpardusi ja võnkeid juhtub tihemini, materjal peab olema eriti hästi, mis tõstab vastuvõtja hinda jne. Ehitajalt nõuab ta suuremat hoolt ja tihtigi suurt kannatust, enne kui vastuvõtja hakkab tõesti hästi töötama. Siiski on olemas lülitusi, kus võrdlemisi väikese vaevaga võib saavutada hääd tagajärjed; niisuguste hulka kuulub allkirjeldatud universaalsastuvõtja, milles on 1 kõrgesageduskõvendaja, audion ja 1 madalsageduskõvendaja.

Skeem. Teoreetilises skeemis (joon. 1) näeme, et antennahel on samasugune kui eelmistel vastuvõtjatelgi: L_1 on aperioidiline antennipool, L_2 sekundäarahela pool, mida häälestatakse pöörkondensaatoriga C_1 . Sekundäarahelas kujuneb kõrgesagedusvool kandub esimese lambi võrele. See kõrgesageduskõvendaja tekitab oma anoodahelas (a L_3 b d) täpselt samasuguse kõrgesagedusvoolu, ainult tugevamate voolukõikumistega kui antennahelas. Pool L_3 kannab selle voolu induktiooni teel anoodahela sekundäarpooli L_4 , mida omakorda häälestatakse pöörkondensaatoriga C_2 . On see pool häälestatud samale lainele kui antennipoolgi (L_2), siis kujuneb ahelas L_4 C_2 tugev kõrgesagedusvool ning viimane kandub võrekondensaatori C_4 kaudu järgmise lambi — audioni võrele.

Audionis moondub vool madalsagedusvooluks, mis juhitakse transformaatore T kaudu madalsageduskõvendajasse (3-mas lamp); viimane töötab samuti kui varemkirjeldatud aparaatides.

Suurema tundlikkuse ja hääletugevuse saavutamiseks on reaktsioon, mis kirjeldatavas aparaadis mõjub mitte antennahela peale, vaid teise lambi võreahelale L_4 C_2 . Selle korraldusega saavutatakse, et liig tugeva reaktsiooni tarvitamisel kujuneb vile ei pääse antenni (sest esimene lamp ei lase selle vile laineid läbi), mille tõttu n. n. „vilistamise hädaoht“ on sellel vastuvõtjal märksa väiksem kui neil, kus reaktsioon mõjub otse antennahelale. Reaktsiooni saavutamiseks juhitakse audioni anoodjuhest (m) osa voolu läbi pöörkondensaatori C_3 reaktsioonipooli L_5 , kust ta läheb juhe bd kaudu edasi patarisse. Reaktsioonvoolu tugevust reguleeritakse ka siin kondensaatori C_3 pöörmisega: mida väiksemaks pöörame C_3 mahtvuse, seda suurema takistuse avaldab kondensaator reaktsioonvoolule, seda nõrgemaks jääb see vool ning ühtlasi ka reaktsiooni mõju. Pääle selle võib reaktsiooni tugevust reguleerida ka pooli L_5 kaugemale või lähemale kallutamise teel.

Skeemil on näidatud kõigi lampide jaoks ühine reostaat (R_2), mis lülitatud küttepatareist tulevasse miinus-juhesse. Peaks esimene lamp olema määratud väiksema pingega jaoks siis tuleb temale anda eraldi reostaat, kuna 2 viimast lampi jäävad ühisele reostaadile.

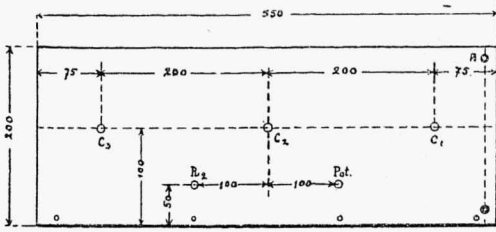
Kõrgesagedusosasse on lülitatud veel potentsiomeeter P. Viimase abil võib

reguleerida esimese lambi võrepinget (potentsiaali): Selleks on potentsiomeetri takistusmähise otsad lülitatud küttepatarei + ja — juhe vahele; pööratakse libisev kontakt otsa o poole, siis saab võre (ahela p q L_2 , s kaudu) potentsiaali + 4 volti; pööratakse ta aga otsa n poole, siis saab võre — 4 volti. Libiseva kontakti pöörmisel muutub võre pingeline siis katketult + 4 voldist — 4 voldini. See pingereguleerimine mõjub väga suurel määral kõvendusele; kõige suurem on kõvendus — 4 völdi juures. Potentsiomeeter on tarvilik selleks, et katkestada vilet, mis kirjelduvas aparaadis võib kujuneda ka ilma reaktsioonita: Kui ahelad L_2C_1 ja L_1C_2 on täpselt häälestatud ühele ja samale lainele, siis hakkab vastuvõtja harilikult iseandast vilistama; potentsiomeetri pöörmisel +4 poole leiaime koha, kus see vile katkeb. Sellele seisule peab siis potentsiomeeter jäämangi.

Tarvilikud osad.

	Mk.
C_1, C_2, C_3 — 3 hääd pöörkondensaatorit 500 cm., ilma peenregulaatorita (Baltic, Selektor) umbes	2.000.—
3 harilikku skaalat nende juure	300.—
T — 1 madalsagedustransformaator (Ahero B 1:3)	850.—
C_4 — plokk-kondensaator 200 cm. (Loeve) hoidjaga	160.—
C_5 — plokk-kondens. 5000 cm. (Minco)	130.—
C_6 — plokk-kondens. 2MF.	200.—
R_1 võretakistus 3 megoomi (Loeve) hoidjaga	150.—
R_2 reostaat 10 oomi	100.—
P potentsiomeeter 400—500 oomi (Fetis)	275.—
Z taskulaterna lambipesa kaitse-lambi jaoks	15.—
3 lambipesa (Radix)	270.—
3 kallutatavat poolialust, monteermata	450.—
2 paigalseisvat poolialust	150.—
1 seeria leedionpoole (Loeve 14 pooli)	2.300.—
esiplaat 55×20 cm. („Isoliit“, Troliit)	700.—
1 plaadike 3 poolialusele 16×18 cm.	85.—
1 — „ — 2 — „ — 11×8 „	60.—
1 — „ — 6 ühenduspüksi jaoks 14×5 cm.	45.—
1 põhilaud, lepast 55×25 cm.	50.—
8 telefonipüksi	50.—
1 kõrgesageduse lamp (Philips A. 435, Radio-Micro R 36)	500.—
1 audionlamp (Philips A 409)	500.—
1 madalsageduslamp Philips B 406 (või A. 409)	675.—
1 kaitse lambike	35.—
ühendustraati, puukruvisid, isoleertoru jne.	200.—
Kokku umbes	10.250.—

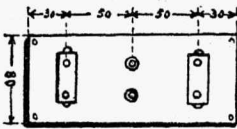
Pääle selle veel anoodpatarei 60 volti, kütteakumulaator 4 volti ja aparaadi väline kast.

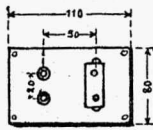
Joon. 2

Kokkuhoidu võiks saavutada poolides, sest nimetatud Loeve-poolid ei ole üksikult müüdavavad ning kogu seerias on mõned üleliigsed. Soovitasin neid ainult sellepärast, et nad on eriti hääd ja nägusad. Nende asemel võib aga ka üksikult osta näiteks „Vogel'i“ leedion-pool, mis tuleb pisut odavam. Head on B a d u f i k ä r g p o o l i d, kuid kallid. Müügil olevad odavamad leedion-poolid on tihti kõlbmatud. Kõige odavam tuleks poolide ise-mähkimine. Sel juhul mähitagu nad email ja puuvilla isolatsiooniga traadist. Kondensaatorites ja takistustes ei ole kokkuhoid soovitatav, sest odavamad osad teeks kogu vastuvõtja alaväärtuslikuks.

Monteerimine. Esiplaadi augud puuritakse joonise 2 järele, poolialustele määratud väiksed isoleerplaadid puuritakse joon.

Joon. 3

Joon. 4

3 ja 4, ning ühenduspukside aluplaadike joon. 6 kohaselt. Nüüd monteeritakse esiplaadile 3 kondensaatorit, reostaat ja potentsiomeeter ning 2 telefonipuksi antenni ja maa ühendamiseks. Väiksele plaadikesele (14×5 cm.) monteeritakse 6 telefonipuksi. Esiplaat kruvitakse aluslaua A ühele servale (joon. 5), väike plaadike D aga tema vastu, teisele servale. Kui esiplaat ei hoidu küllalt kindlalt püsti, siis võib teda kindlustada puust kolmnurkade B abil, mis kinnitatakse kruvidega plaadi kummagi otsa lähedale.

Otse aluslauale kruvitakse 3 lambipesa, ja madalsagedustransformaator T (joon. 7, kus aluslauda kujutab nelinurk abcd); pääle selle kinnitatakse temale ka veel võreplakk C₁ ja võretakistus R₁, plakk-kondensaatorid C₆ ja C₅ ning kaitselambikese pesa Z.

Joonisel 6 on näidatud, milkombel plaadikeseid A ja B (vastavalt joon. 4 ja 3) hoivad poolialuseid: Plaadil B on ülemine ja

alumine pool kallutatav, keskmine aga paigalseisev. Plaadikesele A on tagumine pool kallutatav, eesmine aga paigalseisev. Plaadil A hoiduvad poolid vertikaalselt, plaadil D aga horisontaalselt. Mõlemad plaadikeseid kinnitatakse kruvidega apar. väliskasti otsseintele, millesse selleks otstarbeks on lõigatud nelinurksed augud: plaadi B jaoks 6×14 cm. ja A jaoks 6×9 cm., nagu see näidatud joonisel 7, kus abef ja degh kujutavad 45° võrra laialikallutatud otsseinu.

Ühendused. Kõik ühendused tehakse 1—1,5 mm. jämeduse tinutatud vasktraadiga. Traat tõmmatakse igal pool võimalikult sirgjooneliselt. Neis kohtades, kus on karta, et 2 traati võivad paindumise tagajärjel puutuda üks-teise külge, tõmmatakse traadile isoleertoru. Teistes kohtades pole seda tarvis. Tuleb traat mutri alla, siis tõmmatagu kõigepeält alusmutter kõvasti kinni, pandagu paras traadisilmus kruvile ning keeratagu siis ka päälmine mutter tugevasti kinni. Traatide omavahelisel ühendusel käänatagu ühe traadi ots ringi ümber teise ning siis alles joodetagu kolbi ja jootmistinaga. „Jootmisvedelikuna“ tarvitatagu raadioärides müüdatavat „jootmisrasva“.

Ühendused on üksikasjaliselt näidatud joonisel 7. Ühenduste tegemise järjekord oleks järgmine:

4 puksilt läheb traat põhilauda pidi otsejoones reostaadi R₂ ühe nupu külge.

R₂ teiselt nupult tuleb traat põhilauda pidi C₅ juure.

C₅ haruneb traat kahte ossa: esimene haru läheb potentsiomeetri P ühe kruvi alla.

C₆-lt läheb teine haru põhilauda pidi C₆ ühe pooluse külge ja sealt edasi transformatori T kruvi alla S1.

Punktist K läheb haru esimese lambipesa kütteklemmi juure.

Punktist K läheb teine haru teise lambipesa kütteklemmi juure.

Punktist m läheb haru kolmanda lambipesa kütteklemmi juure.

+4 puksilt läheb traat põhilauda pidi kuni n, säält edasi kuni o ja teise lambi kütteklemmini.

Punktist n viiakse haru esimese lambi juure;

Punktist p viiakse haru potentsiomeetri P juure;

Punktist q viiakse haru kolmanda lambi juure;

Punktist r viiakse haru C₂ pöörduvate plaatide juure;

Punktist s viiakse haru võretakistuse R₁ juure.

Juhe oL₁ jäetakse eestkätt tegemata.

—60 puksilt läheb juhe kaitselambile Z ning viimase teiselt pooluselt +4 juhe külge.

+60 puksilt tõmmatakse traat 4—5 cm. kõrguselt üle põhilaua kuni t ja edasi kuni transformatori klemmini Po.

Punktist t läheb haru C₆ teisele poolusele.

+60 puks ühendatakse järgmise puksiga (Tel).

„Tel“ märgitud äärmisest puksist läheb juhe kolmanda lambi anood-klemmille.

Pöörkondensaatori C_1 pöörduvatelt plaatidelt läheb üks traat potentsiomeetri keskmisele nupule; teine juhe läheb maapuksile M ja säält edasi plokile C_2 .

C_1 seisvatelt plaatidelt läheb juhe (n kaudu) esimese lambi võrele (u L_2 jääb esikätt tegemata).

C_2 seisvatelt plaatidelt läheb traat (v kaudu) võretakistusele C_3 .

C_4 teine poolus ühendatakse 2 lambi võrega ja võretakistusega R_1 .

C_3 seisvatelt plaatidelt läheb traat transformatori klemmle P_1 .

Punktilt w tuleb haru teise lambi anoodile.

Transformatori klemm SO ühendatakse kolmanda lambi võrega.

On kõik need ühendused tehtud, siis kinnitatakse poolialuste A ja B (joon. 6) iga kruvi alla pikem traadiots, lükatakse põhilaud kasti sisse ja kinnitatakse ta mõne kruviga kastipõhja külge. Nüüd alles tehakse kõik need ühendused, mis lähevad poolidelt teiste osade juure. Nimelt:

L_1 juurest läheb traat antennpuksile A (joon. 7).

L_1 juurest läheb teine traat C_1 ja M -puksi ühendusjuhele.

L_2 üks ots ühendub L_1 otsaga.

L_2 teine ots ühendub punktiga u .

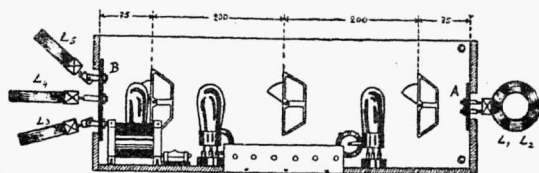
L_3 üks ots läheb esimese lambi anoodile.

L_4 teine ots läheb +4 juhe juure (punkt.o) tis t) ning haru ühendub L_5 otsaga.

L_4 üks ots läheb C_3 juhe juure (punkt. v).

L_4 teine ots läheb +4 juhe juure (punkt.o)

L_5 üks ots läheb C_3 pöörduvate plaatide külge.

Joon. 6

mõnda pooli vahetada. Näiteks pooli L_2 jaoks oleks paras suurus umbes 60 keerdu. Müügil on aga harilikult 50 ja 75 keerdu; sellepärast tuleb lühemaid laineid kuulda 50 keeruga, pikemaid aga 75-ga. Pooli L_1 jaoks tuleks lühematel lainetel 25 keerdu; kuid pikal antennil oleks selektsiooni tõstmiseks ehk 10—15 parem. Kuna nii väikseid poole müügil ei ole, siis tuleks 25-liselt osa keerde maha võtta. Üldse vajame järgmised poolid:

1) piirkond 250—600 m.

$L_1=15-25$; $L_2=50-75$; $L_3=35$; $L_4=75$; $L_5=25$.

2) piirkond 1000—2000 m.

$L_1=50-75$; $L_2=150-200$; $L_3=75$; $L_4=200$; $L_5=50-75$.

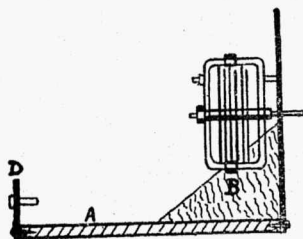
Tuleb ka silmas pidada, et pooli L_2 tarvilik suurus oleneb sellest, kui kaugele on temalt kallutatud antennipool L_1 : mida lähemale pöörame L_1 , seda väiksem peab olema L_2 .

Proovimine ja vead.

Paneme lambid pesadesse ja poolid alustesse; kruvime kaitselambikese sisse ning pöörame reostaadi niikaugemale pahemale poole, et libisev kontakt pöörduks reostaadi mähiselt välja. Nüüd ühendame kütteakkumulaatori (4 volti!) aparaadi puksidega +4 ja -4 ning peale selle ka anoodipatarei otsad puksidega +60 ja -60. Paneme peakuulaja „Tel“ märgitud puksidesse ja pöörame reostaadi niikaugemale paremale, et libisev kontakt jääks peatuma umbes viimasele veerandile reostaadi mähisest. Kui ühendused on õieti, siis peab telefoni juheotsa väljatõmbamisel kuulduma tugev naksatus. Ei kuuldu seda, siis on mõni ühendus vale või on kaitselamp läbi põlenud. Nii-sugusel puhul on soovitatav katsuda uue kaitselambikese; selle sissekeeramisel tuleb teraselt silmas pidada lambikese hõõgniiti: peaks viimane järsku heledalt välgatuma, siis on see kindlaks tunnuseks, et mõni ühendus on vale ja kaitselamp läbi põlenud.

On nimetatud naksatust kuulda, siis ühendame ka antenni ja maa ning asume jaa-made otsimisele. Selleks pöörame L_1 ja L_2 aetkätt kaunis ligistikku, samuti ka L_3 ja L_4 . Kuid L_5 jäägu kogu aeg mõõdukale kaugusele L_1 -st. Potentsiomeetri pöörame äärmisele negatiivsele pingele, s. t. nii, et tema libisev kontakt seisaks mähis selles otsas, mis ühendatud kütteahela miinus-juhega (skeemil 1 punktis u). Reaktsioon-kondensaatori pöörame esialgu täiesti välja (s. t. nulli peale). Nüüd seame C_2 umbes tema keskseisule (50°) ja pöörame C_1 aegamööda üle kogu skaala; ühel teataval kohal kuuleme peakuu-

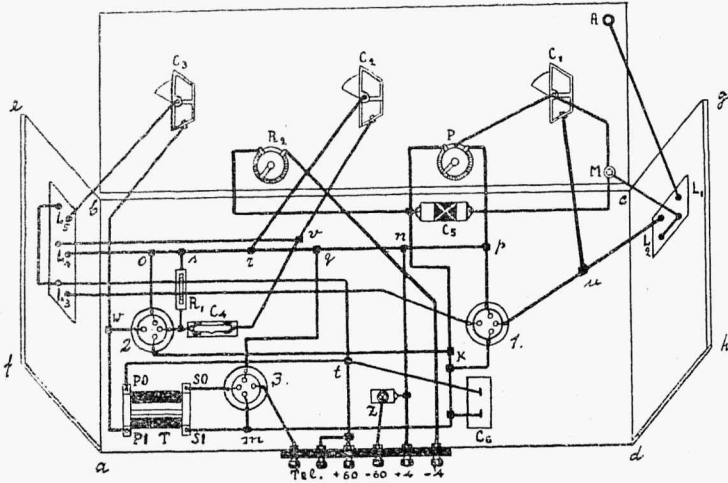
Joon. 5

Poolide suurus ja lainepiirkond.

Selle vastuvõtjaga võib kuulda kõiki laineid algades umbes 200 kuni 3000—4000 meetrini. Tegelikult huvitab kuulajat aga ainult 2 lainepiirkonda 250—600 m. ja 1000—2000 m., sest neil piirkondadel asuvad peaaegu kõik ringhäälingu jaamad.

Kummagi piirkonna jaoks vajame ühe komplekti poole; kui poolid on häd, s. t. küllalt väikese omamahtuvusega ning paraja keerudearvuga, siis peab ühe komplektiga kuulma kõiki neid jaamu, mis asuvad näiteks 250—600 meetri vahel Kahjuks ei leidu müügil iga pooli jaoks parajat suurst, sellepärast võib juhtuda, et ka ühel nimetatud piirkonnal tuleb

Joon. 7

lajas kas lihtsalt kahinat, mõnd telegraafi või ka vilet. See näitab, et C_1 sel seisul on mõlemad kondensaatorid (C_1 ja C_2) häälestatud ühele ja samale lainele. On sellel laiusel parajasti mõni jaam, siis kuuleme teda. Peaks aga kujunema vile, siis pöörame reaktsioonpooli L_e nii kaugele kui võimalik. Ei aita see, siis pöörame potentsiomeetrit pisut tagasi, — seni kuni vile katkeb. Edasi otsime järgmiselt: C_2 pöörame paari kraadi võrra edasi ning jätame ta siis paigale; C_1 edasipööramisel peab nimetatud kahin tulema uuesti kuuldavale. Nii läheme C_2 -ga samm-sammult edasi ja otsime C_1 -ga selle koha, kus tekib kahin. Varssigi jõuame sel kombel mõne jaama juure. Hakkab jaam kostma, siis pöörame esiteks C_2 a e g a m ö d a pisut ühele või teisele poole, kuni leidub koht, kus jaam kuuldub kõige valjumini. Sellepeale jätame C_2 oma kohale ja pöörame C_1 senni, kuni leiame ka tema jaoks kõige valjuma koha. Iialgi ei maksa mõlemat kondensaatorit pöörda korraga!

Kuuldub jaam liig nõrgalt, siis katsume teda kõvendada kõigepäält potentsiomeetri pöörmisega miinus-otsa poole (sel juhul, kui potentsiomeeter oli varem tagasi pöördud). Ei aita see, siis pöörame C_3 järk-järgult sisse. Samal ajal aitame C_2 pisut järele (C_1 jääb kohale!). Jaam peab seejuures järjest kõvenema, kuni lõpuks tekib tuntud reaktsioonvile, mis näitab, et C_3 on pöördud liig kaugele. Ei peaks toon C_3 pöörmisel kõvenema kuni vileni, siis kallutame reaktsioonpooli L_e veel lähemale. Ei aita ka see, siis paneme L_e asemele järgmise suurema pooli. Kui ka siis ei teki vilet ja ei kõvene jaam, siis tuleb oletada,

et reaktsiooni mähis töötab vastupidiselt. Seda tõestab muu seas nähtus, kui C_3 sissepöörmisel (või L_e lähemale kallutamisel) jaam jääb nõrgemaks. Niisugusel korral võtame L_e aluse juure tulevad 2 juhet lahti ja paneme nad ristamisi tagasi.

Pooli L_e hoiame alati nii kaugele kallutatud, et reaktsioonvile kujuneks alles C_3 täielisel sissepöörmisel. Ses seisus töötab reaktsioon kõige „pehmemini“, s. t. hääle kõvenemine sünnib järk-järgult ja vile ei kujune liig järsku. Potentsiomeetri hoiame alati nii kaugele kui võimalik miinus-otsa pool.

Reostaadi pöörame senni tagasi, kuni veel ei tundu hääle nõrgenemist. Sesse seisuga jäägu siis reostaat alaliselt!

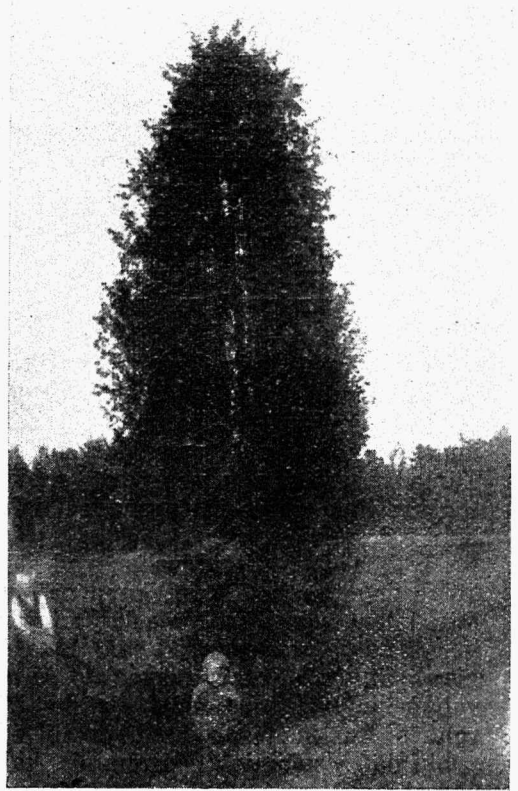
Seisavad L_1 ja L_2 ning L_3 ja L_4 ligistikku, siis kipuvad jaamad üksteist segama. Et tõsta selektsiooni, selleks kallutame L_3 kaugemale. Kuna niisuguse kallutamisega rikume C_2 häälestuse, siis tuleb C_2 järele aidata. Mida kaugemale kallutame C_3 , seda „teravamalt“ tuleb säada sisse C_2 , seda vähem on teiste jaamade segamist! Seejuures võib aga juhtuda, et reaktsioon kõveneb iseendast ja tekib vile. Seepärast peame ühtlasi ka C_3 pisut tagasi pöörama.

On L_3 jaoks leitud paras koht, siis jätame ta alaliselt sinna. Nüüd võime selektsiooni veelgi tõsta L_1 eemalekallutamisega. Ka siin tuleb C_1 järele häälestada. On väga soovitav, et L_1 , L_3 ja L_5 kõige soodsam seis ära märgitaks ja alati jäetaks üheks ja samaks. Niisugusel korral võime C_1 ja C_2 kraadid iga jaama jaoks üles märkida, mistõttu vastuvõtja igapäevane käsitlemine kujuneb märksa lihtsamaks.

Loodusesõbra nurk.

„Kahhar pettäi“

„Sika kattai“

P. Töldsepa üleskutse pääle nr. 4 s. a.
„Noorusmaas“.

„Kahhar pettäi“, kahhar mänd, asub Võrumaal Kahkva vallas Väiko-Veerksu külas Räpina-Petseri maantee ääres üheksandama kilomeetriposti juures (Räpinast arvates). Mänd on vähemalt 250—300 aastat vana. Enne maailmasõda on Pari talu karjased männa idapoolse külje alla teind tule ja selle umbes 1,5 meetri kõrguselt ära põletand. Säääl on männal praegu auk külje sees, kust areneb edesi mädanemine.

Vabadussõja ajal, 1919. a. märtsikuul, tahtsid enamlased mända maha saagida, risti maanteele, et takistada maanteel soomusautode ja tankide liikumist; noid riistapuid pidi olema

enamlaste jutu järgi Räpina Eesti meestel tosinate viisi... Saagimist ei viidud lõpule, saagijad väsisid varssi ja jätsid männa sinnasamasse kasvama. Saejalg tõmbus vaiguga kokku, praegu on saejäljest koorgi üle kasvanud, ja mänd kasvab edesi.

See puu oleks väga vaja võtta riikliku kaitse alla. Järeelvalvet oleks kerge teostada Väike-Veerksu kooli kaudu, mis asub puust umbes 250 meetri kaugusel.

Sika kattai, kadakas, asub Kahkva vallas Kahkva-Niitsiko-Veriora-Võru maantee ääres Sika metsavaahi krundil. Kadaka iga on umbes 30 aastat. Puu tuletab elavalt meele küpressi.

J. S.

Vastuseid küsimusile.

(Vt. „Noorusmaa“ nr. 3, 1928.)

1. Kui sarapuu, mustsõstra või teisi oksid panna klaasis vette ja üks klaas jätta toas hästi valgustatud aknale, teine aga panna samas toas pimedasse, siis puhkevad pungad neil oksitel varemini, mis aknal seisavad. Järelikult ergutavad ka valgusekiired loodust talveunest ärkamisel.

Kuid ekslik oleks seletada seda nähtust sarnastamis- ja toitmisprotsessidega, sest puuduvad veel rohelised lehed.

2. Et lumepind kevadel päikesepaistel muutub auklikuks, tuleb sellest, et talve jooksul on lumepinnale kogunud tolmu ja teisi tumedaid osakesi. Tumedad asjad aga neelavad rohkem soojust, mille tõttu nende ligidal lumi kiiremini sulab.

3. Järved ja tiigid vabanevad jääst kõige enne kalda äärest, kuna päikesekiired langevad kaldaäärele suurema nurga all ja soojendavad sääli lund tugevamalt (võrdlus katusega). Äärest vabanenud vett soojendab päike jälle rohkem kui jääd või lund, ja nii edenebki jää sulamine kiiremini kalda äärest.

Viimasele küsimusele on enam-vähem õiged vastused saatnud Paul Tõldsep ja R. Keres.

Koguge taimede rahvapäraseid nimesid.

Taimedeilm on alati valland inimesi. Ühed taimed on arstirohuks, vähendades valu ja vaeva, teised pakuvad silmale ilu ja värvide vaheldust. Sellepärast andis inimene neile kõigile nimed, et ta võiks kõnelda omasugustega ühest või teisest tema tähelepanu äratanud taimest. Rohkem-esinevail taimil on igal pool nimetus, mis vahest küll läheb täiesti lahku oma naabrikehkonna nimest, sest seal võis vaadata eelmise taime peale teisest seisukohast.

Neid rahvapäraseid taimede nimesid on tarvis koguda, et selgitada nime tekkimislugu. Nõndanimetatud teaduslik nimestik on meil juba olemas

(„Kodumaa taimed“ Tartus 1928.), kuid taimenimedega on seotud palju asjaolusid, mis laseksid valgust heita endisesse tarvitamisse ja vaatekohtadele, mille mõjul antud taimele nimi. Ka on kavatsus välja anda edespidi Eesti taimestiku nimestik, kus oleksid tähendatud kõik rahvasuus tuntud nimed.

Sellepärast palun kõiki asjast huvitatuid ja rahvakeelsete nimede tundjaid taime nimetusi mulle saata järgmise aadressi all: Tartu, Kastani t. nr. 89. G. Vilberg. Soovitav on, et eestikeelsele nimetusele lisataks juurde vastav ladina-, saksa- või venekeelne nimi või jälle kuivatatud taim. Tarviline on ka tähendada, kust kihelkonnast, vallast nimi pärit.

Taimede määramise juures võib muu seas abiks olla käsiraamat: G. Vilberg, Eesti taimestik koolidele, Tartus 1925.

G. Vilberg.

Kui palju tuntakse küllades taimi?

G. Vilberg.

Küla inimest ümbritseb tema töös ja tegevuses, eriti niidul ja põllul, võrdlemisi mitmekesine taimerik. Kuid suurem osa külaelanikke ei pööra taimedele kuigi suurt tähelepanu, iseäranis siis, kui taim on niisugune, et ta ise ei sunni just enesele nii või teisiti vaatama. Need on niisugused taimed, mis ei leia külainimese elus kuski käsitamist ega tarvitamist. On aga taim enam-vähem kasutatav, puutatakse temaga kokku tihedamini või harvemini, tuntakse teda ka sagedamini. Siin võib olla mõõduandev just taim kasulikkus või kahjulikkus. Kultuurtaimed — kõrsviljad, köögi-taimed, viljapuud, heintaimed, puud, marjapõõsad jne. — on peaaegu igal pool tuntud, samuti ka suurem osa umbrohte viljapõllul või aias. Taimed, mida tarvitatakse arstirohuks, värvaineks või ka ilutaimeks, on sagedasti tuntud nimepidi. Ei ole taimel mingisuguseid erilisi omadusi, ei puutu nagu külainimesele silmade ette, — ja nad jäävad tähelepanematuks, neil ei ole oieti nimegi rahvasuus.

Taimede hulk, mida külainimene tunneb, ei ole kuigi suur. Tehes õpilaste hulgas sellekohaseid katseid on selgunud, et suurem hulk vanemaid õpilasi tunnevad ainult 50—100 taimet; üle 100 teab vast mõni üksik, kel eriline poolehoid taimedele.

Kasutades taime nimetusi, mis külaini-

meste keskel veel teada*), võib eraldada taime- de rühmi nende tundmise järjekorras. Esi- mesel kohal on siin niisugused taimed, mille vilja tarvitatakse toiduks. Siia kuuluvad kõik kultuurtaimed ja söödavaid marju kasvata- vad taimed, nagu mustikad, maasikad, sini- kad, pohlad, murakad jne. Neid taimi tunneb peaaegu igaüks, lapsest alates vanainimeseni. Samuti tuntakse ka harilikumaid puid, mis kas tarbe-, ehitus-, küttepuudeks tarvitata- se. Tehakse vahet isegi liikide vahel, näit. emalepp ja sanglepp. Kuid igakord ei ole liikide vahetegemine ka mitte kerge, eriti põõsasvorme juures, näit. pajud, kased, ja sellepärast esineb ainult üldnimetus.

Rohttaimedest tuntakse enamasti väikene osa. Esimesel kohal on siin mõned üksikud ilutaimed, mida on juba ammu ajast kor- jatud ja nendega kas ennast ilustatud, pärgi ja vanikuid punudes, või elutube kaunistatud pühapäevadel, või koguni surnuhaudu nen- dega ehitud. Nurmenukud, jaanililled (pää- susilmad, ellerheinad), kullerkupud jne. kuu- luvad sesse rühma. Neil taimedel on saged- dasti lõpp-silbiks kas -lill või -kann. Siis järgnevad taimed, mida tarvitatakse arsti- rohtudeks**). Kuid siin ei näi olevat nimedes siiski mitte kindlust, sest ühe ja sama nime all esineb hulk mitmesuguseid taimi, mis võib olla on ka tõesti ühe ja sama haiguse vastu tarvitatud. Samasugune üldnimetus on ka hein, mis esineb sadades nimedes, toonitades enamasti ikka kas loomatoiduks tar- vitatavaid taimi või ka arsti- või imetaimi (näit. maarjahein). Õige palju taimi andsid varemalt ka värvaineid, näit. leesikad, mait- sed jne., miks ka niisuguste taimede tundmine näib olevat laialdasem, olgugi et siin taime- tundjad on ikka vanemad inimesed, enamasti naisterahvad.

Viimasesse rühma kuuluksid muud tai- med, millel ei teata olevat mingisuguseid omadusi ja millele ei ole sellepärast osatud ka nime anda. Ainult mõnele neist on antud nimi kas kasvukoha või mõne sarnasuse jä- rele.

*) Rahvapärased taimede nimed on prae- gu juba täiesti välja suremas. Noorem põlv saab tuttavaks taimedega enamasti koolis, kus neil on kirjakeelne nimi, mille mõjul rah- vakeelsed nimetused koguni kaovad. Vanad ei tee ka enam kuigi palju tegemist taimede- ga. Kuid rahvapärastel nimedel on mitme- sugune väärtus niihästi taimede levimise suhtes kui ka keeleteaduslikult. Sellepärast tule- ks rahvapäraseid taimenimetusid päästa kadu- mise eest.

***) Sõna arstirohi juhib ise juba tähe- lepanu rohtude, s. o. taimede pääle.

Viidemann tähendab, et sõna „rohi“ moodustab mitmesugustes ühtumistes enama jao taime-nimetus. Niisuguseid nimetusi annab ta oma sõnaraamatus üle 200. Selle- pärast on ka analoogia mõjul rohumetus läinud ka teiste keemiliste jne. arstirohtude pääle, sest vanemal ajal saadi arstirohtu ainult taimedest.

Käesolev kirjutus ei taha olla uurimis- tööks taimenimede tekkimisel, — selleks on praegu veel võrdlemisi vähe matrejaali, — vaid ta püüab näidata, kui palju tunneb näit. enam-vähem arenend külainimene Ida-Harju- maal*) taimi. Õigem, nimekirj näitab tai- mede hulka, mida tundis allakirjutanu siis, kui ta liikus taluinimesena külas, tundes küll ehk vahest suuremat lugupidamist taimede vastu kui harilik külapoiss**). Suurem ja gu nimetusi on sellepärast pärit Saunjast (ni- mestikus Sn.) või Kaberlast (-Kb.), kus möö- dus minu lapsepõlv, või on nad Kehrast (-K.) või Anijalt (-A.), kus allakirjutanu oli kuaa aega enne ülikooliastumist õpetajaks. Nimes- tiku korraldamisel on tarvitatud taimede ni- mesid ja nende järjekorda, nagu see on raam- matus: G. Vilberg „Eesti taimes- tikus koolidele“ II trükk 1925. a. Ka võib tähendatud raamat abiks olla taime la- dinakeelse nimega võrdlemisel. Kohalikud ni- med on eriti märgitud.

Võrumaal tarvitavad nimetused on märgitud: (Võ). Joh. Käis.

1. Sõnajaalg — üldnimetus sõnajala- liste kohta, enamasti: naiste-sõnajaalg, maar- ja-sõnajaalg, kilpjalg. 2. Põldosi, kuusk- jalg — viljatu taim; lehmanisa — viljaline taim; tilk (Võ) 3. Konnaosi. 4. Raud- osi, kide. 5. Vareskollad, (h)ummu- rid. 6. Karukollad; reburaig; (Võ) 7. Kuusk. 8. Lehtmäänd; Saksamaa kuusk. 9. Mänd; pettai (Võ) 10. Elupuu. 11. Kadakas. 12. Hundinuid, tai- nad (Jõesuu); soetõlvad (Võ) 13. Penikee- led, koera-koolme lehed (K) 14. Juss- hein; jöhvhein (Võ) 15. Timut; tinup (Sn) 16. Kastehein; sama nimega tähendatakse teisi taimi: kastevars, aruheinad, nurmi- kud. 17. Pilliroog; sama nimega tähen- datakse ka: jäneskastik. 18. Värihein; vä- ristesrohi (Sn) 19. Luste (rukkiluste) 20. Orashein, orasrohi (Sn) 21. Nisu 22. Ruk- kis. 23. Kahetahuline oder; pää- sukeseabaline, suur ohr (Sn); kesv (Võ) 24. Kuuetahtuline oder; väike ohr (Sn); 25. Liivrohi, vareskaer. 26. Kõrk- jas. 27. Villpea (jänelill); mustpea (va-

*) Tuleb eriti just sellele rõhku panna, et need nimetused on tarvitusel Ida-Harju- maal. Mujal Eestis, näit. Lõuna-Eestis on sagedasti koguni teised nimetused samal tai- mel, kuna koguni teine taim Ida-Harjumaal nimetuse all võib esineda. Niisuguste nimede levimine võib anda huvitavat materjali tai- mede tarvitamise suhtes.

***) Suurem osa taimenimesid on õpitud minu emalt (Miina Vilberg, Saunjast Jõe- leht- me kihelk.). Osa on saadud ka Mihkel Kõ- lult, Kehras, Harju-Jaani kihelk. Üksikud on saadud ka ühelt või teiselt ses ümbruses. — Huvitav oleks, kui taimetundjad kokku säeksid nimestiku nende taimede kohta, mille rahvakeelseid nimetusi nad teavad, ja nimes- tiku mulle saadaksid (aadr.: Tartu, Kastani tän. nr. 89).

- rakevadel), villpea (suvel); ilves (Võ) 28. Tarnad, lõikheinad. 29. Kalmus. 30. Soovõhk; seavõhk (Sn); seakapsas (Võ) 31. Lemled (vesiläätsed); kõnts (Sn). 32. Karulauk; metssibul (Kb) 33. Murulauk. 34. Sibul. 35. Leseleht; oravamarjad (K) 36. Piibeleht, maikel-luke. 37. Ussilakk; (h)ooramari. 38. Võ-humõök; võhamõek (Sn) 39. Jeesuse-, kuradikäed; jumala-, juudakäpad (Võ) 40. Pajud, nimelt remmelgas, (h) anipaju. 41. Haab. 42. Pappel. 43. Sarapuu. 44. Kask; kõiv (Võ); ka soo- ja arukask; maarjakask. 45. Harilik lepp; valge lepp (Sn) 46. Sanglepp; seatamm (Sn); emalepp (Võ) 47. Tamm. 48. Jalakas. 49. Humal; tapud (Sn) 50. Kanep; isakanep — koerned (Kolga) 51. Raudnõges. 52. Suurnõges; kõrvenõges (Sn). 53. Hapuoblikas. 54. Väike obli-kas; hobuoblikas (Sn); linnuoblikas (Võ) 55. Peet. 56. Maltsad. 57. Põisrohi (hädar); sama nimega ka — pusurohi. 58. Tõrvalill; sama nimega ka — käokann. 59. Aiakas (nisulill); kaeralill (Sn). 60. Nurmnelk; pääsukesesilmad (Sn) 61. Me-rehumur. 62. Vesihein; virm (Sn); nätselmu (Võ) 63. Vesikupud; jõekupud, jõenupud (Sn). 64. Vesiroos. 65. Varsakabi; konnakapsas (Võ). 66. Kul-lerkupp. 67. Käoking; kingalill (Võ). 68. Angelheinad; rabandusrohi (Sn). 69. Sinilill. 70. Aas-karukell; piibutopsud, soesilmad (K); ka-rukäpad (Kb) 71. Metsülane; kitsesilm (Sn) 72. Võsaülane; valgelill (Sn) 73. Kollane ülane; kollane lill (Sn) 74. Ki-be tulikas; kerbulill (Sn), sügelise kann, kärbselill, lubjalill (K; A.) 75. Kukerpuu; parbiirits (Sn). 76. Moon. 77. Verihur-marohi; punatõverohi (Sn). 78. Jürilill; jürikesed (K) 79. Hammasjuur; (h) um-murid (Kb). 80. Kapsas. 81. Kaalikas; kaal. 82. Nairis. 83. Põldsinep; (h) arakalatv (Sn) 84. Sinep. 85. Mädarõi-gas; mäereigas (Sn). 86. Linatuder; tutar (Sn). 87. Tõikjas (Rakvere raibe); ukuanned (Sn) 88. Suur kukehari (kidi-hein); kuldimunnid (Sn). 89. Kukehari. 90. Lepiklill; lepalill (Sn). 91. Ädal-lill. 92. Jasmiin; smiin (Sn). 93. Ti-kerber. 94. Punane sõstar; hõra-kad (Võ). 95. Must sõstar; sitikad (Võ). 96. Mage sõstar; taikmari (Sn). 97. Pihl-enelas; ridapuu (Sn) 98. Kreek. 99. Ploom. 100. Kirss. 101. Toomingas. 102. Angervaks; vorm (Sn). 103. Ojamõel; karukäpp (Sn). 104. Põldmurakas; põldmari (Sn). 105. Vaar-rikas; vaarmari (Sn); vabarnas (Võ) 106. Lillakas; lillehari (Sn); linnukas (Võ). 107. Harilik murakas; kaarel (Sn). 108. Maasikas. 109. Muulukas; murakas (Sn). 110. Soopihl. 111. Hanijalg; sea-vöödid, voolmerohi (Sn). 112. Tedrema-ran; tedremadar (Sn). 113. Kortsleht; krooksleht (Sn). 114. Kibuvits. 115. Viir-puu ühe-emakane; luupuu (Kb) 116. Pirn. 117. Öunapuu. 118. Pihlakas. 119. Ristikhein (härjapäa) punane. 120. Valgeristikhein. 121. Pruun ris-tikhein; punatõverohi (Sn) 122. Nõia-hammas; igemerohi (Aapse). 123. Lääts-puu; hernespuu (Sn) 124. Hiirehened. 125. Vikk, kurehernes. 126. Uba. 127. Läätsed. 128. Hernes. 129. Aas-kure-reha; pistirohi (Sn). 130. Jänese-kapsas. 131. Lina. 132. Kukemari. 133. Va-her. 134. Hobukastan. 135. Tõrnpuu, tõrnpuu (Sn) 136. Paakspuu. 137. Pärn, lõhmus; niinepuu (Sn). 138. Kassinairis. 139. Tokkroos; rõngasroos (Sn). 140. Naistepuna (viinalill). 141. Aedkan-nike; sõstrasilmad (K); võõrasema (Võ) 142. Koerkannike; südamevaluõied (Sn). 143. Näsiniiin; näsiniiinepuu (Sn) 144. Ah-talehelline pajulill; metskanep (Sn) 145. Luuderohi; ehv (Sn) 146. Peter-sell; peetersill (Sn). 147. Naat. 148. Kõö-men. 149. Heinputk. 150. Till. 151. Por-gand. 152. Koerputk. 153. Kukits; rootsi kontpuu. 154. Uibuleht ümmar-leheline; kopikalehed (K) 155. Sookail; soo-kaer (Sn). 156. Mustikas. 157. Sinikas; joovikas (Võ). 158. Pohl; palukas (Võ). 159. Jõhvikas; kuremari (Võ) 160. Leesikas; seapohl (Sn) 161. Kanarbi; kanarik (Võ). 162. Laane-lill. 163. Nurmenukk; kikkapüks (Võ) 164. Pääsusilmad; jaanilill (Sn) 165. Sirel; sirin (Sn). 166. Saar. 167. Uba-leht. 168. Kassitapp. 169. Ussikeel; punarohi (K) 170. Meelislill; ära-uns-ta-mind (Sn, Võ) 171. Münt. 172. Harilik pune. 173. Liivatee, kaetisrohi. 174. Valgepiimnõges; emanõges (Võ) 175. Kõrvikud; kirju kõrvik-tihasein (Võ) 176. Kartul. 177. Maavits. 178. Koera-põörirohi; hullukoerarohi (Sn). 179. Tubakas. 180. Vägiheinad. 181. Sea-lõuarohi; seanõges (Sn) 182. Silmaro-hud. 183. Robirohud; robihein (Võ) 184. Kuuskjal; pasanduserohi (Sn) 185. Kuupävarohi; härghein, 186. Võipä-takas. 187. Suur teeleht. 188. Kes-kmine teeleht; saksasaanileht (Sn) 189. Madarad; maitset (Sn). 190. Leedri-puu; surmapuu (Kolgas). 191. Koerõis-puu; lodjapuu (Võ) 192. Kuslapuu har-ilik; kuusman (Sn). 193. Palderjan. 194. Kõrvits. 195. Kurk. 196. Kellu-kad; kurekatlad (Sn). 197. Jaani õnne-hein. 198. Kassikäpp. 199. Karika-kar. 200. Härjasilm, jaanikakar (Võ); kanapersed (Sn). 201. Raudrohi; verihein (Võ). 202. Koirohi. 203. Harilik puju, pujukas (Sn). 204. Paiseleht. 205. Saia-lill; hanihammas (Sn) 206. Takjas; kob-ruleht (Sn) 207. Kähar karuohakas; uha-kas (Sn) 208. Tuliohakas. 209. Vill-ohakas; vaeselapseleht (Sn) 210. Põld-ohakas; põlduhakas (Sn). 211. Rukki-till. 212. Sägur. 213. Võilill. 214. Piimohakad; piimuhakad. 215. Karva-ne hunditurbas; voolmerohi (Sn).

Uute nimede saatmisel palutakse selle nimestiku numbrid juure lisada.

Mälestuspäevi lehe- ja jaanikuus.

13. V. 1707 sündis **Karl Linné**, kuulus taimeeadlane.

24. V. 1543. suri **Nik. Copernicus**, täheteadlane.

10. VI. 1836. suri **André Ampère**, füüsik.

19. VI. 1623. sündis **Blaise Pascal**, matemaatik ja füüsik.

23. VI. 1446. sünd. **Columbus**, Ameerika leiutaja.

Kuna „Noorusmaa“ trükitöölise streigi tõttu ilmub suure viivitusega, ei saa, kahjuks, kasutada kõike vaatlusmaterjaali, mis mitmed noorusmaa-

lased on rohkesti saatnud. Selle eest neid tänades, palub toimetus edespidi, kui „Noorusmaa“ jälle õigel ajal ilmuma hakkab, jätkata vaatlusi.

Ülesandeid.

Ülesannete lahendusi.

4. Ülesanne. Vanast saab noor järgmiselt: vana, kana, kant, kont, koot, koor, noor. Või nõnda: vana, vann, kann, konn, koon, koor, noor.

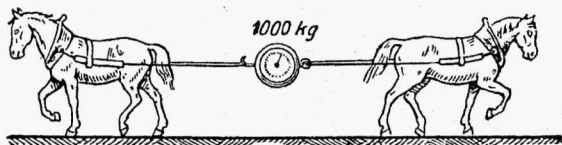
5. Ülesanne. Vee keemisel üles-

tõusvad aurumullid lõhkevad kohe pinnal. Piima keemisel aga tõstavad aurumullid piima kaasa. Tekib pinnale „nahk“, millest aur ei saa tungida läbi.

Kilo šokolaadi sai auhinnaks **Arnold Rasin Jõgevallt**.

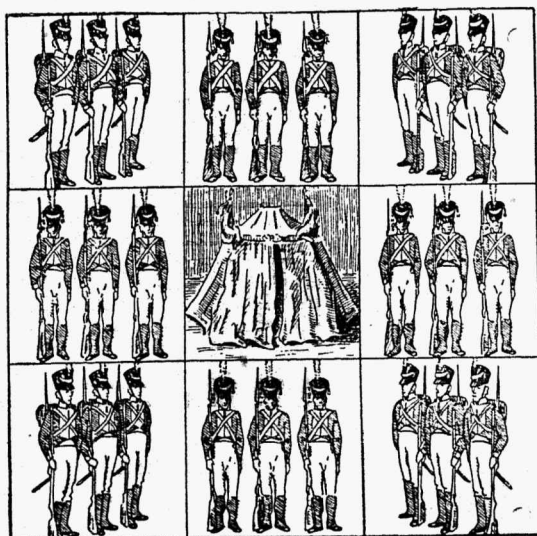
Uusi ülesandeid.

6. Ülesanne.

Kaks hobust on nõnda rakendatud vedrukaalu ette, nagu näitab pilt. Kaal näitab 1000 kilogrammi. Mitme kilogrammiline raskus on vedada igal hobusel üksikult?

Õigesti lahendajaile loositakse hääraamat.

7. Ülesanne.

(Pilt lhk. 173.)

Kindral elas lossis. Sel majakorral, kus oli tema ruum, asus üldse 9 tuba. Keskmises toas magas kindral, kuna kaheksas ülejäänud toas oli igaihes kolm vahisõdurit. Sõdureile lubati mõningaid vabadusi. Ei nõutud just, et nad oleksid alati kolmekaupa toas. Kui ohvitser õhtul ülevaatusel leidis igal neljal küljel üheksa meest, oli ta rahuldunud. Ta ei aimanud sugugi, kuidas vahisõdurid teda petsid. Ühel õhtul puudus neli ja teisel koguni kuus meest. Mõnikord tuli neile teisi sõdureid külla. Ükskord neli, ükskord kaheksa ja ükskord isegi kaksteist võõrast. Igakord oskasid vahisõdurid mahutada endid nõnda, et igal neljal küljel oli üheksa meest. Kuidas nad seda tegid?

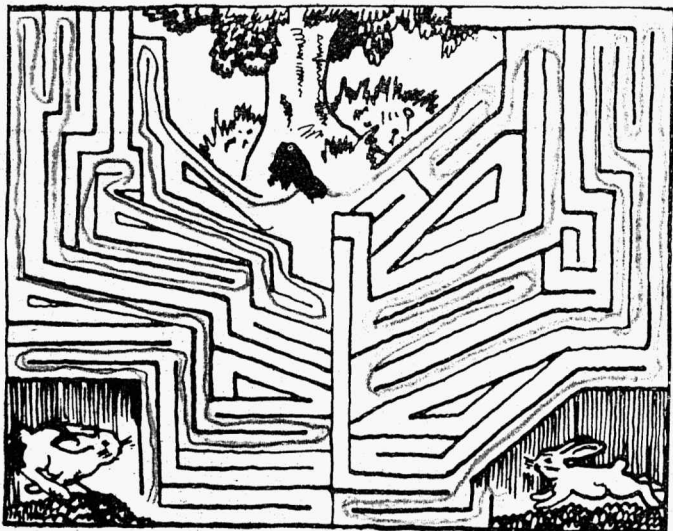
8. ülesanne.

Mis on selle tantsijanna nimi?

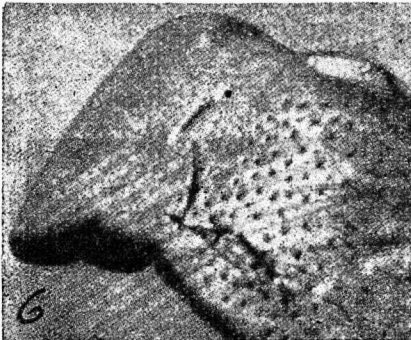
Mõlema ülesande lahendajaile loositakse hääraamat.

9. ülesanne.

Kuidas pääsevad need kaks eksind jänesepoega koju?

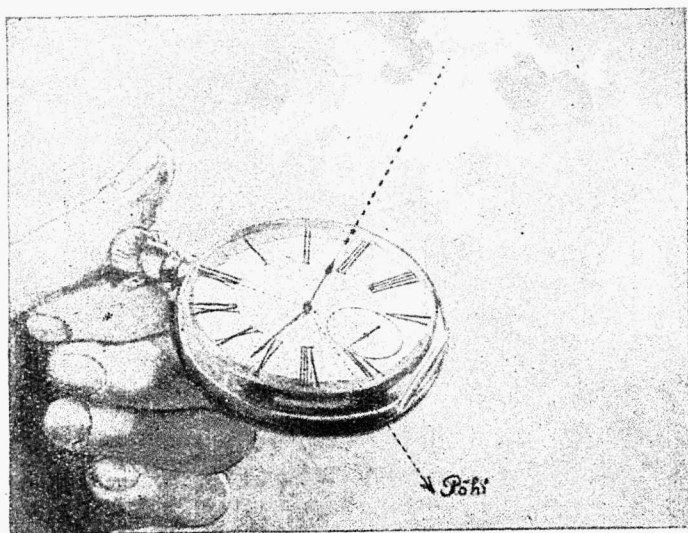
10. ülesanne.

Sel pildil leiatega kuus looma. Õieti kuue looma portreedest väljalõiked. Vaadake neid teravasti ja ütlege, mis loomad siin on.

Õieti vastajaile loositakse hää raamat.

Kõikide ülesannete lahendused saatke toimetusele kõige hiljemalt 1. aug.

Uur kompassiks.

Kas on võimalik ilma kompassita määrata maailmakaari.

Ja muidugi, peab aga olema päikese-paisteline ilm, siis võib tarvitada uuri väga hästi kompassiks. Võtke taskukell ja pöörge ta horisontaalses olekus nõnda, et väike osut näitab päikesele, siis on täpselt selle ja XII vahel lõuna. Selle vastas otsekohe asub põhi.

Noorusmaalaste võidulend.

Nagu „Noorusmaa“ kolmandas numbris juba teatasime, on noorusmaalane H. Schmidt Tartust ümberilma võidulennult jõudnud õnnelikult tagasi. Nüüd on hr. Schmidt kõigi noorusmaalaste suureks rõõmuks juba uuele lennule asund ja jätnud 6000 kilomeetrit selja taha.

Päris uuea võistlejana on vahe-

pääl kerkinud silmapiirile A. Anderson Võrust, kes juba 16.000 kilomeetrit päris õnnelikult ja ilma suuremate vahejuhtumisteta läbistand.

Teised võistlejad, nagu P. Hamburg, K. Sopp, A. Saunassaar ja paljud teised püsivad juba kauemat aega paigal ja koguvad nähtavasti jõudu, et sügisel uue hooga lennata edesi.

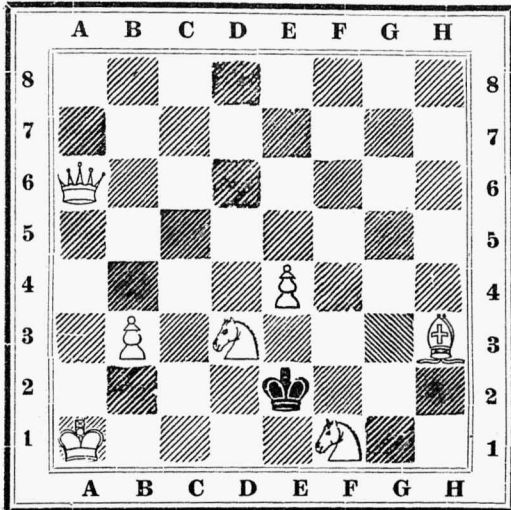
Male.

Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne nr. 31.

Kokku säädnud Karl Tischler (Kil.-Nõmme).
„Noorusmaa“ originaal.

Mustad.

Valged.

Valged: Ka1, La6, Oh3, Rd3 ja f1, Eb3 ja e4.

Mustad: Ke2.

Valged algavad ja annavad matt kahe samuga.

Lahenduse eest ka k s punkti.

Lahendusi palutakse saata järgm. aadr.: Tallinn, Narva mnt. 26, krt. 6, A. Burmeistrile.

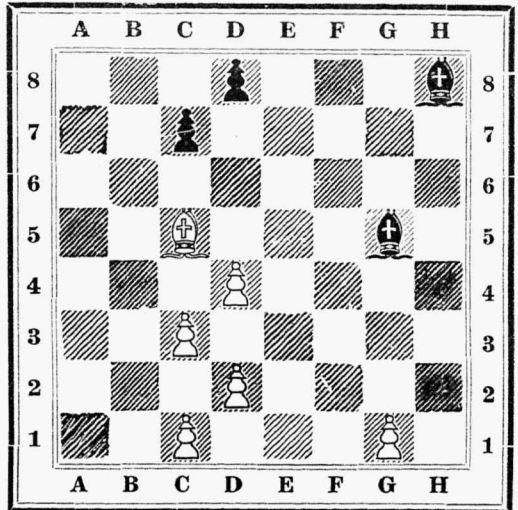
Kabe.

Toimetaja A. Burmeister.

Lõpumäng nr. 20.

Kokku säädnud Richard Ollino (Narvas).
„Noorusmaa“ originaal.

Mustad.

Valged.

Valged: Kc5, Lc1, c3, d2, d4 ja g1.

Mustad: Kg5 ja h8, Lc7 ja d8.

Valged algavad ja võidavad.

Lahenduse eest ka k s punkti.

Lahendusi palutakse saata järgm. aadr.: Tallinn, Narva mnt. 26, krt. 6, A. Burmeistrile.

L. Blumenoff'i ülesande nr. 28 lahendus.

1. Rf4—d5,	Lc3: d3t,
2. Rd5—e3 annab matt.	
1. (Rf4—d5),	Oa7: c5,
2. Rb7—a5 annab matt.	
1. (Rf4—d5),	Oa7—b8,
2. Rd5—b6 annab matt.	
1. (Rf4—d5),	Lc3: e5,
2. Vd3—d4 annab matt.	

Õiged lahendused ülesandele nr. 28 saatsid: Evald Karp ja Otto Glasen (Tallinnast), Richard Ollino (Narvast), Paul Maivel (Haapsalust), Arno Allik (Tuhalaanest), Peeter Karp (Hagudist), Robert Keres (Tartust), Martin Villemson (Pärnust), Karl Tischler (Kil.-Nõmmelt), Romuald Martinson, „Eho“.

G. Vehtersteini lõpumängu nr. 17 lahendus.

1. h2—g3,	f4: h2,
2. h4—g5,	Kh6: f4,
3. f6—e7,	d8: f6,
4. b6—c7,	b8: d6,
5. g1—f2,	Ke3: g1,
6. c1: e3: c5: e7: g5: e3,	Kg1: d4,
2. Ka7: g1.	

Õiged lahendused saatsid:

Ülesandele nr. 12: Evald Karp ja K. Meikoff (Tallinnast), P. Maivel (Haapsalust), R. Keres (Tartust), E. Lagsdin (Riiast);

Lõpumängule nr. 17: Evald Karp ja Kurt Mill (Tallinnast), Paul Maivel (Haapsalust), Peeter Karp (Hagudist), R. K. Keres (Tartust), „Eho“.

ÜHELGI NOOREL EI TOHI PUUDUDA NOORUSMAA HÄÄD RAAMATUD

NOORUSMAA JUTUKIRJASTIK.

Nr. 1	Ch. Dickens: Kilk koldel	Hind 100 s.
Nr. 2.	Jack London: Põlev laev	" 25 "
Nr. 3.	K. Hänninen: Jäämere kangelane .	" 100 "
Nr. 4.	J. Parijõgi: Laevapoisi päevilt . .	" 100 "
Nr. 5.	A. Conan Doyle: Kuidas brigader tappis rebase	" 25 "
Nr. 6.	A. Conan Doyle: Kuidas brigader päästis sõjaväe	" 25 "
Nr. 7.	A. Conan Doyle: Kuidas brigader vallutas Saragossa	" 25 "
Nr. 8	A. Conan Doyle: Lugu üheksast preisi ratsaväelasest	" 25 "
Nr. 9.	A. Conan Doyle: Brigaderi viimne seiklus	" 25 "
Nr.10.	Anna Brigader: Pöialpoiss	" 50 "
Nr.11.	Jack London: Pagan Otoo	" 25 "

NOORUSMAA ELULOOKIRJASTIK.

Nr. 1	M. Laarman: Tizian	Hind 25 s.
Nr. 2.	M. Laarman: Rembrandt	" 25 "
Nr. 3.	E. Martinson: Beethoven. ,	" 50 "

NOORUSMAA

ILMUB ÜKS KORD KUUS

Tellimishind aastas 2 kr. 50 s., pool-
aastas 1 kr. 25 s., üksiknumber 25 s.